

Дом Лучанка:
новы музей на
Пухавічыне

С. 2 — 3

Як звычайны
Дом рамёстваў
жыве ў Латвіі?

С. 13

На маю думку:
меркаванні
экспертаў

С. 5

Тыдзень
культуры: акцыя
Гродзеншчыны

С. 3, 6

Невядомыя
карціны Міколы
Селешчука

С. 14

ЖЫЛІЧЫ: ПРАЦЯГ БУДЗЕ

Вось такі ён, Жыліцкі палац, што ў Кіраўскім раёне Магілёўшчыны, сёння. Цяпер удакладняецца грашовая сума, якая будзе выдаткавана на працяг яго рэканструкцыі. На здымках Кастуся Антановіча — сам палац і фрагмент сцяны, дзе пад савецкай тынкоўкай — слаі былой прыгажосці.

УВАГА!

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна вылісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Словы "дзяржаўнае" і "прыватнае" лёгка зліць у адно хіба што на пісьме. А ў жыцці пра агульны інтарэс абодвух бакоў, на вялікі жаль, казаць даводзіцца надзвычай рэдка. Сітуацыя цягам часу выпраўляецца толькі пры адной ўмове: калі дзяржаўнік спатрэбіцца прыватніку і наадварот. Толькі тады інтарэсы перастануць быць паралельнымі і паспяхова перасякуцца. І кропкай перасячэння можа стаць не толькі камерцыйны поспех...

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Пухавіцкі раён
Міншчыны — Асіповіцкі,
Кіраўскі раёны
Магілёўшчыны —
Светлагорскі раён
Гомельшчыны — Мінск

Але досыць прэамбул. Мы ў чарговым матэрыяле нашага чарговага аўтапрабега пастараліся аб'яднаць ды параўнаць тое,

Журналісцкі аўтатур газеты "Культура"

Ці заспявае шляхта ў Дукоры?

Дзяржаўныя і прыватныя інтарэсы: знайсці кропку перасячэння

што пакуль не надта аб'ядноўваецца ды параўноўваецца. І ўзялі для гэтага дзве ўстановы культуры: дзяржаўны СДК у Дукоры і прыватны Сядзібна-паркавы комплекс "Дукорскі маэнтак". Цікавая рэч атрымалася.

Пра дынастыі ды ініцыятыву

Культура Пухавіцкага раёна — шматлікая. Прыехалі зранку ў Дукору і адразу ў гэтым пераканаліся. У першую чаргу, зразумела, СДК наведалі. Будынак дыктоўны, двухпавярховы, яшчэ савецкага калгасна-заможнага часу. І адразу прыемная навіна (уласціва, відаць, тым паселішчам, што ад Мінска непадалёк): установай кіруе маладзенькая прыгажуня Каця Гаўрылюк. Тры гады таму скончыла Мінскі дзяржаўны каледж

мастацтваў, стала працаваць у СДК мастацкім кіраўніком, адразуступіла на завочнае аддзяленне Універсітэта культуры і мастацтваў, стане неўзабаве дырыжорам-харавіком. Кіраўніком клубнай установы ўжо стала. Тактыка правільная! Самы час рухацца наперад, не спаць у шапку, а выдумляць, тварыць і здзіўляць. Тым больш, што маці ў Кацярыны — былы дырэктар і цяперашні акампаніятар Дукорскага СДК. Ніна Сямёнаўна і ў ДШМ папрацаваць паспела: баяніст-віртуоз, і ў нотах разбіраецца, і на слых любую мелодыю ўвобмірг падбярэ. Такія цяпер — у дэфіцыце...

Дык што прыдумаў і ажыццявіў дынастыіны дуэт маладой настырнасці і разважлівага досведу? Як аказалася — перамогу ў рэгіянальным фестывалі песні

і музыкі на прыз Ігара Лучанка. За грашовую прэмію два гады таму Каця з'ездзіла з сябрамі на мора. Цяпер кіруе ў СДК эстраднай студыяй. І нягледзячы на этнаадукацыю мяркуе ў далейшым займацца выключна сучаснай эстраднай музыкай. Не цікавяць яе бабульчыны спевы.

Тым не менш дзейнічае ў доме культуры і ансамбль "Сяброўкі". Кіруе ім Алена Губашына, дачка першага кіраўніка Дукорскага СДК Любові Губашынай, якая, між іншым, і цяпер працуе ва ўстанове. Дзейнічае і вакальна-інструментальны ансамбль, а таксама — шматлікія гурткі. План на аказанні платных паслуг на такі гмах з двума заламі — усю пяць мільёнаў рублёў. І гэта пры тым,

што, па словах клубніц, жыве ў пасёлку больш за тысячу насельнікаў. План, шчыра скажам, — малаваты. Бачылі мы па рэспубліцы ўдвая мешыя ўстановы з утрыманнем большымі пазабюджэтнымі заданнямі...

Аднак, дзіва здзіўнае, сённяшні факт выканання складае па Дукоры толькі паўтара мільёны. Натуральна, з заданнем клубніцы справяцца. Да прыкладу, за кошт наладжвання навагодніх святаў... Але навошта іх чакаць? Натуральна, цяжка. Вось і апаратура тут — не з новых, а спонсараў — няма і не прадбачыцца. Дыскатэкі дапамагае арганізоўваць 25-гадовы брат Каці Кірыл, які прафесійна займаецца здзіжэйствам і мае сваю апаратуру. Стала працуе ён у Мінску, а за сваю працу ў Дукоры грошы не бярэ...

Заканчэнне артыкула чытайце на старонках 10 — 11.

Інфаграфіка

АСНОЎНЫЯ САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНАМІЧНЫЯ ПАКАЗЧЫКІ БЕЛАРУСІ Ў СТУДЗЕНІ-ЛІПЕНІ 2015 ГОДА

Студзень-ліпень 2015 года да студзеня-ліпеня 2014 года:

* Запасы гатовай прадукцыі на канец ліпеня да сярэднямесячнага аб'ёму прамысловай вытворчасці склалі 73,7%.

Крыніца: Белстат.

© Інфаграфіка БЕЛАТА

Выбары-2015

Паводле слоў старшыні Цэнтральнай выбарчай камісіі, праверка падпісных лістоў на сапраўднасць — адпрацаваны працэс. "Усе подпісы паступаюць у раённыя камісіі, пры гэтым іх прыёмка адзначаецца ў журнале, дзе распісваецца член камісіі. Здаваць подпісы павінен каардынатар па раёне, — растлумачыла Лідзія Яромшына карэспандэнту БелТА. — Мы прасілі, і гэта ў законе прапісана, каб у кожнай ініцыятыўнай групы былі каардынатары па раёнах. На жаль, яны ёсць не ўсюды — значыць, будзе шмат работы ў кіраўнікоў ініцыятыўных груп і ў саміх патэнцыйных кандыдатаў".

Пасля акта здачы-прыёмкі лісты аглядаюцца, выключаюцца тыя подпісы, якія не падлягаюць праверцы і ўліку — у прыватнасці, гэта подпісы грамадзян, якія пражываюць у іншым раёне, у іншай адміністрацыйнай тэрытарыяльнай адзінцы (з-за таго што гэтыя подпісы адносяцца да іншай камісіі).

Ішчэ адна катэгорыя "браку" — подпісы, выключаныя самім зборшчыкам (ён упайнаважаны гэта зрабіць, калі знаходзіць дэфект). Пры гэтым недакладнымі подпісамі лічаць фіктыўныя (выкананыя ад імя неіснуючых асоб і выдадзеныя за сапраўдныя), выкананыя ад імя розных людзей адным чалавекам або ад імя аднаго чалавека іншым, а таксама подпісы людзей, якія не валодаюць выбарчым правам, або сабраныя да 23 ліпеня 2015 года. Бракуюцца подпісы ў выпадку, калі ў звестках аб выбаршчыку адсутнічае адно або некалькі патрэбных у адпаведнасці з законам даных, калі звесткі аб выбаршчыку ўнесены нерукапісным спосабам або алouкам і калі дата подпісу выканана нyўласнаручна.

Як вядома, членам ініцыятыўных груп нельга прапаноўваць узнагароджанне за ўнесене подпісу, і не павінна быць якога-небудзь прымушэння ў гэтым працэсе. Усе без выключэння подпісы ў лісце прызнаюцца недакладнымі, калі яны сабраны не членам ініцыятыўнай групы, падпісны ліст не завераны членам ініцыятыўнай групы або завераны тым членам ініцыятыўнай групы, які подпісы не збіраў. У выпадку выяўлення некалькіх подпісаў аднаго і таго ж выбаршчыка ў падтрымку вылучэння аднаго і таго ж кандыдата дакладным лічыцца толькі адзін аўтограф.

Пасля выключэння подпісаў, якія не падлягаюць праверцы, па кожнай групе адбіраецца аднолькавы працэнт астатніх подпісаў.

Ва ўстановах культуры краіны працуюць інфармацыйныя стэнды, прымеркаваныя да выбарчай кампаніі-2015 года. Адзін з іх нашы карэспандэнты знялі ў бібліятэцы вёсцы Дуброва Светлагорскага раёна Гомельскай вобласці.

Фота Кастуся АНТАНОВІЧА

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, для ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. Адказны сакратар: Вольга НАВІЦКАЯ; рэдактары аддзелаў: Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Настасся ПАНКРАТАВА, Яўген РАПН, Ілья СВІРЫН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Аліна САУЧАНКА, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльныя карэспандэнты: Пётр ВАСІЛЕВСкі, Алег КЛІМАХ, Алена ЛЯШКЕВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаасноўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукпісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2015. Наклад 5 448. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 21.08.2015 у 13.30. Замова 3291. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

У 1950-х колішні музыкант тэатра Уладзіслава Галубка Міхаіл Лучанок вырашыў перавезці з Чэрвеньскага раёна ў Мар'іну Горку бацькоўскі дом. Менавіта з гэтага дома праз колькі часу на вучобу выправіўся яго сын — будучы народны артыст Беларусі, народны артыст СССР Ігар Лучанок. Збудаванне дайшло да нашага часу, унутры захавалася абстаноўка і нават піяніна, на якім знакамiты ў наступным кампазітар рыхтаваўся да першых урокаў музыкі. Хата даўно спусцела, аднак па задуме самога маэстра павінна неўзабаве папоўніцца галасамі наведвальнікаў: па жаданні кампазітара ля брамкі з'явілася шылда "Дом-музей Ігара Лучанка". Але каб асабістае жаданне ператварылася ў жыццё, неабходна прайсці і юрыдычнымі, і арганізацыйнымі сцяжынкамі. Дык ці быць на Пухавіччыне дому-музею славу тага земляка?

Настасся ПАНКРАТАВА, Мінск — Мар'іна Горка — Мінск / Фота аўтара

Першы крок на шляху да з'яўлення афіцыйнага Дома-музея кампазітара вельмі лагічны: вырашыць усе пытанні з дакументацыяй і вызначыцца, у юрысдыкцыі якой установы ён будзе знаходзіцца. На сёння дом і зямля — ва ўладанні Лучанка.

— На Пухавіччыне з хваляваннем ставяцца да Ігара Міхайлавіча, адно яго імя для любога работніка культуры азначае вельмі многае, — распавяла карэспандэнту "К" намеснік начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Пухавіцкага райвыканкама Таццяна Бардыер. — Аднак любы чалавек, які працуе ў сістэме, разумее, што існуе пэўны парадак. Калі Ігару Міхайлавічу хочацца, каб Дом-музей стаў афіцыйнай устаноўвай культуры, то будынак, як мінімум, павінен быць пераведзены на

Журналісты "К" пастаянна дзеляцца з чытачамі вопытам музейшчыкаў, бібліятэкараў, дырэктараў сельскіх дамоў культуры, якія змаглі прыцягнуць увагу прыватных прадпрыемстваў ці індывідуальных прадпрыемстваў да сваіх цікавых ідэй ды ўвасобіць іх у жыццё... Але ж, думаю, не памылюся, калі скажу, што чытачам цікава не толькі даведацца пра пэўныя праекты, рэалізаваныя з дапамогай фундатараў, але і пачуць пра саміх гэтых людзей: пра тое, чым яны жывуць, чаму звяртаюць увагу на сферу культуры свайго раёна ці нават рэгіёна... Бо без гэтага ведання рэальнага "аблічча" беларускага мецэната немагчыма зразумець, чым сёння можна яго зацікавіць, чым можна яго закрануць "за жывое"...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, Мінск — Браслаў — Мінск

Пасля наведвання Браслаўскага раёна Віцебшчыны і знаёмства з Юрыем Жэрка, які ўкладае ў развіццё тамтэйшай сферы культуры даволі вялікія грошы, я зразумеў,

Родны дом кампазітара сёння.

Вокнамі да музея маэстра

Пры якіх умовах радзінны дом Ігара Лучанка стане ўстановай культуры

Такой фотавыстаўкай аздобілі Дом Ігара Лучанка мясцовыя работнікі культуры.

Навошта вам,

што аднаго такога чалавека я адшукаў. Дадам, што герой артыкула з'яўляецца ўладальнікам дзвюх аграгаспаў, якія заваявалі прыхільнасць як у турыстаў з Беларусі, так і з замежжа. Але гаворка будзе пра тое, як Юрый Жэрка з дапамогай гэтых аб'ектаў шчыруе на ніве культуры...

Вясковы мецэнат

Названыя аграгаспаў знаходзяцца ў вёсцы Вусце, каля прыгожага возера Недрава. Летась Юрыем Жэрка за ўласныя сродкі тут быў абсталяваны грамадскі пляж з лавачкамі ды сметніцамі, які паспелі ўжо ўпадабаць мясцовыя жыхары. Да таго ж на берэзе ўжо некалькі гадоў запар вясковы мецэнат ладзіць "Усцяцкія музычныя вечары", на якія запрашае артыстаў з Мінска і наваколляў, гасцей сваіх аграгаспаў, а таксама жыхароў вёсчкі.

Цікава, што свята, — да слова, таксама зладжанае і прафінансаванае прыватнікам, — было яшчэ летась аб'яднана з афіцыйным святам вёскі Вусце. У мінулыя гады, да прыкладу, на культурнай імпрэзе на берэзе возера з дзвюхгадзіннай праграмай выступаў ансамбль народнай творчасці "Браслаўскія веселухі", а сёлета

гасцей радаваў мясцовы народны ансамбль песні "На панадворку" ды аніматарская каманда "Май-стэрня ўражанняў". Калектывы, натуральна, мелі фінансавы інтэрэс — іначай наўрад ці сюды паехалі б. І гэта зразумела: план платных паслуг ці ганарараў для іх ніхто не адмяняў...

■ Цікава, што музычныя вечары ў вёсцы Вусце на Браслаўшчыне, зладжаныя і прафінансаваныя прыватнікам, былі яшчэ летась аб'яднаны з афіцыйным святам гэтага паселішча.

А гасцей свята, акрамя спеваў і танцаў, чакалі апаведы пра гісторыю Браслаўскага краю, традыцыйныя вусцяцкія прысмакі, — прычым пераможцам кулінарных конкурсаў уручаліся каштоўныя прызы, — наварыстая юшка, плаванне па возеры на маторнай лодцы (летась — на своеасаблівым "караблі вікінгаў"), а таксама вечаровы феерверк... Не толькі жыхары вёскі Вусце, а і шматлікія госці аграгаспаў з дапамогай такога свята даведаліся пра Беларусь многа цікавага...

Ігар Лучанок з бацькамі ў ройнай хатэ.

дзяржаўны баланс. Яму неабходна мець штатны расклад, план работы, фонды — патрэбна выканаць дакументальна вызначаныя працэдурі. Мы не ведаем, у якім стане паперы з правам ўласнасці на дом, на зямлю... Зразумела, гэта — пытанне не аднаго дня. Але ўсё ажыццяўляльна, калі ўласнік жадае і сур'ёзна возьмецца за справу.

Прыкладаў стварэння падобнай мемарыяльнай установы ў нашай краіне дастаткова. Дырэктар Пухавіцкага раённага краязнаўчага музея Аляксандр Прановіч нагадаў пра музей у палескай вёсцы Тонеж, прысвечаны Міхаілу Дрынеўскаму, у Капыльскім раёне — у гонар Міхаіла Высоцкага, колішняга генканструктара МАЗа а таксама вядомаму гісторыю лецішча Васіля Быкава. Як бачым, прэцэдэнт існуе. Аляксандр Аляксандравіч ўпэўнены: раёну неабходна такая ўстанова.

Не магу не адзначыць, што і сёння на Пухавіччыне нямае адзнак таленту Ігара Лучанка. На доме ля вакзала колькі гадоў таму з'явілася мемарыяльная дошка, дзе зазначана, што тут прайшлі некалькі гадоў дзяцінства будучага кампазітара. У краязнаўчым музеі ў аграгарадку "Блонь" зямляку прысвечана экспазіцыя, у якой можна пабачыць гласцінкі, кнігі, архіўныя фотаздымкі. У Мастоцкай галерэі ёсць выстаўка палотнаў, што былі падараваны мастра, яго асабістыя рэчы. Штогадова праводзіцца Рэгіянальны фестываль песні і музыкі "Майскі вальс" на прызы Лу-

чанка — ганаровага грамадзяніна горада. Дом-музей стаў бы наступнай прыступкай у дзейнасці культурна-работніцкай. Тым больш, па іх завярэнні, зараз у фондах краязнаўчага музея знаходзіцца мноства экспанатаў, звязаных з мастра. Праблем з насычаннем музейнай прасторы не паўстане.

■ Само месца шыкоўнае! У двары можна ладзіць вечаровыя імпрэзы, у тым ліку ў рамках акцыі "Ноч музеяў", інсталяцыі, перформансы. Адсюль можна пачынаць мерапрыемствы "Майскага вальса", нават паспрабаваць вынесці на вуліцу старое піяніна мастра.

— Пакуль у дома Лучанка няма афіцыйнага статусу ўстановы культуры, мы не можам ладзіць там выстаўкі. Каб прывезці туды рарытэты, неабходна паклапаціцца аб пажарнай бяспецы, правесці сігналізацыю. Узнікнуць і заканамерныя пытанні ў адпаведных структурах: якое права мы маем выдаваць на прыватны ўладанні бюджэтнае фінансаванне, — тлумачыць сітуацыю Аляксандр Аляксандравіч.

Зазначу, разам з тым: пухавіцкія культурныя ініцыятывы і зараз на валанцёрскіх пачатках даглядаюць хату, дапамаглі гаспадару разабрацца

з праводкай, паставіць лічыльнікі электрычнасці, павесілі ўнутры копіі фотаздымкаў, каб было што паказаць, калі шылда ўжо зіхаціць на ўсю вуліцу. Дарэчы, некаторыя мерапрыемствы з названага шэрагу падтрымаў сябар Ігара Лучанка генерал-маёр Генадзь Данілаў.

Наогул, па словах спадара Прановіча, задума кампазітара не абцяжарыць культуру раёна вялікімі фінансавымі ўліваннямі. Будынак у добрым стане, пастаўлены новы плот, добраўпарадкавана прыдамавая тэрыторыя, зроблена вулічнае асвятленне падвор'я. Можна паспрабаваць абысціся без асобнай адзінкі экскурсавода ў штаце. Да турыстаў гатовы выпраўляць работнікаў з іншых філіялаў музея: горад невялікі, дабрацца з аднаго ў другі канец можна за вельмі кароткі час. Узімку дзеля эканоміі ацяпляць памяшканні плануюць непасрэдна перад прыходам наведвальнікаў. Ды ўсё ж неабходны ахоўнік, для якога можна выдаткаваць палову стаўкі.

Суразмоўца праводзіць мяне па пакоях, дэманструе, што у дзвюх пакоях лёгка стварыць мемарыяльную частку, а ў вялікім памяшканні ладна размесціцца экспазіцыя прадметаў побыту, дакументаў, фотаздымкаў. Ды само месца сапраўды шыкоўнае! У двары можна ладзіць вечаровыя імпрэзы, у тым ліку ў рамках акцыі "Ноч музеяў", інсталяцыі, перформансы. Аляксандр Аляксандравіч адразу падхоплівае мае разважанні: адсюль можна пачынаць афіцыйныя мерапрыемствы "Майскага вальса", нават паспрабаваць вынесці на вуліцу старое піяніна мастра, каб праводзіць тэматычныя музычныя вечары на свежым паветры. Сапраўды, у пухавіцкіх музейшчыкаў безліч варыянтаў, як эфектыўна выкарыстаць плошчы магчымага мемарыяльнага будынку. Але апошняе слова ўсё ж за ўласнікам дома.

— Калі Ігар Міхайлавіч жадае стварыць сапраўдны дом-музей, то проста неабходна прыйсці ў райвыканкам і агаварыць усе моманты. З нашага боку не будзе ніякіх прапаруджванняў, — запэўнівае Таццяна Бардыер.

Фотасюжэт нумара

Тыдзень культуры

На Воранаўшчыне гэты тыдзень прысвечаны культуры. Падрабязна пра ініцыятыву чытайце на старонцы 6 у рубрыцы "Суботнія сустрэчы".

Працяг тэмы Тыдня культуры на Воранаўшчыне чытайце на старонцы 6.

культура, мецэнат?

Супрацоўніцтва на шляху "з вараг у грэкі"

Што ж, як па мне, дык усё, пералічанае вышэй, — выдатны прыклад узаемадзеяння прыватніка з мясцовай сферай культуры. Прычым, заўважце, кожны бок з гэтага супрацоўніцтва мае свае пэўныя — і фінансавыя, і маральныя, і іміджавыя — дывідэнды. Таму браслаўскі вопыт, мяркую, можна і нават трэба пашыраць па ўсёй Беларусі...

Экскурсавод ці даследчык?

Юрый Жэрко неаднаразова падтрымліваў культурныя ініцыятывы ў сваім раёне: пачынаючы ад агульнааградарскіх імпрэз — напрыклад, Свята сярэдневечнай культуры "Меч Брачыслава" — да праектаў мясцовага гісторыка-краязнаўчага музея — прафінансаваў акцыі сёлетняй "Ночы музеяў". Чаму ён гэта робіць, навошта? Як кажа прадпрыемальнік, ён хоча, каб у Браславе і ў Браслаўскім раёне нікому не было сумна.

Прычым ён і сам можа распавесці пра гісторыю той жа Браслаўшчыны вельмі шмат. Корпаецца ў гістарычных архі-

вах, з'езджаючы дзеля гэтага то ў Мінск, то ў Вільнюс, ладзіць вандровыя экскурсыяў сваіх аграгарадкаў па пяці мясцовых азёрах, апавядаючы ім то пра шлях "з вараг у грэкі", то пра гарадзішча Масковічы, дзе быццам бы пахаваны вараг-прапаведнік, які хрысціў Полацк, то пра былы каталіцкі кляштар, які стаяў на адным з астравоў сярод возера Неспіш і адкуль у Браслаў перавезена цудоўная ікона, укаранаваная ў нашы дні...

Карацей кажучы, некалькі гадоў на возеры з Юрыем Жэрко — гэта сапраўдная гісторыка-культурная вандровка ў мінулае з навуковым-экскурсаводам за лодкай румпелем... Ведаю гэта, бо сам браў удзел у падобнай экскурсіі, аглядаючы Браслаўскія азёры. І вясковы мецэнат пра гісторыю роднага краю распавядае, цытуючы словы Уладзіміра Караткевіча з эсэ "Зямля пад белымі крыламі": "Любіце гэтую сваю святую зямлю аддана і да канца. Іншай вам не дадзена, ды і непатрэбна".

Дадам, што ў планах Юрыя Жэрко зладзіць у вёсцы Вусце ў пачатку кастрычніка фотапленэр, на які

ён запрасіць мясцовых і сталічных фотатворцаў. Мяркуецца, што пасля работы будуць выкарыстоўвацца для рэкламы браслаўскіх краявідаў, а таксама будуць прадстаўлены на выстаўках.

Калі ў нашай краіне з'явіцца шмат людзей, падобных Юрыю Жэрко, дык і працаваць супрацоўнікам сферы культуры з імі будзе вельмі лёгка. Але такіх мецэнатаў-гісторыкаў, улюбёных у свой край, пакуль што на Беларусі яшчэ трэба пашукаць. Хая, хто ведае, можа з цягам часу іх сапраўды стане больш, і не толькі на Браслаўшчыне. Прынамсі, Міністэрства культуры Беларусі сёння многім айчынным мецэнатам уручае падзячныя лісты Міністра культуры, пра такіх людзей пішуць сродкі масавай інфармацыі, іх запрашаюць на культурныя мерапрыемствы, каб яшчэ і яшчэ раз іх угаранаваць ці добрым словам, ці памятным падарункам. І гэта трэба і важна, бо, як сведчыць вопыт браслаўскіх культурнікаў, супрацоўніцтва з мясцовымі прыватнікамі прыносіць карысць усім. Таму перспектывы ў падобнага ўзаемадзеяння ёсць. Прычым — істотныя.

Дзяджурны па нумары

Я вельмі нясмела і па магчымасці далікатна — пра мастацкі густ і меру ўсведамлення здольнасцей, сваіх і чужых. Даўно карціць. А нясмела і далікатна — каб, запрамілуй бог, нікога не пакрыўдзіць і не выклікаць на сябе буру абурэння: маўляў, сноб, рэтраград і кансерватар. Праблем і без таго хапае.

Яўген РАГІН

Ісачоў ды Вашчанка...

У букіністыцы на галоўным сталічным праекце прадаюцца мастацкія альбомы Гаўрылы Вашчанкі і Аляксандра Ісачова. Першы (альбом) каштуе сто тысяч, другі — 450. Пабацьчы і задумаўся: хто здаў і хто купіць? Чамусьці адразу вырашыў, што здалі два розныя чалавекі. Відаць, дзеці тых бацькоў, што пакінулі ў спадычыну свае любоўна сабраныя бібліятэкі. І цяпер дзеці-небаракі не ведаюць, што робяць. Трэба сказаць сваім сынам, каб маю бібліятэку не чапалі і праўнукам пра гэта загадалі...

Цікава, той, хто з дзяцінства слухае другі канцэрт Рахманінава, прымае творчасць Ісачова? Псіхадэліка, напэўна, таксама бывае шчырай. Па гэтай логіцы "Апостала Пятра" павінны ўшаноўваць апалагеты "Пінк Флойд"... Я, калі знайшліся б лішнія грошы, прыдбаў абодва альбомы. Вашчанку гартаў бы, калі баліць сэрца. Ісачовым хвастаўся б перад знаёмымі ветранымі жанчынамі, часам і сам разглядаў бы, як бяздумна цікуюць за вясёлкай у небе. Упэўнены (хто мне забароніць?), што Вашчанка да прыгожага вядзе, далікатна і сцішана (не ўсіх, а хто хоча), а Ісачоў робіць усім прыгожа. Нікога не маю супраць творчасці апошняга. Проста не магу пазбавіцца думкі пра тое, што гэта ў беларускай ментальнасці: любіць таго, каго шкадуеш за цяжкі лёс, нішчымніцу, хваробы і непрыязнасць пры жыцці...

Я да чаго ўсё гэта? Прынамсі, не для таго, каб пацвяліць мастакоў ды мастацтвазнаўцаў, якія збольшага насамрэч стаміліся здзіўляць і казаць праўду. Я пра тое, як у дачыненні да развіцця сельскай культуры цяжка знайсці залатую сярэдзіну, калі трэба і грошай зарабіць, і спадабацца публіцы, і ў папсу не збочыць, захаваўшы меру і густ. Цяжка — не значыць невыканальна. Аднак...

Пытаюся, скажам: "Чым цікавы ваш СДК?". Адказваюць: "Ды вось Купалле на ўзроўні ладзім". І ў доказ паказваюць фотаздымкі, дзе сотні людзей танчаць, ядуць шашлык, набываюць глінняныя ды саламяныя сувеніры, далёка не адыходзяць ад гандлёвых павятак з разнастайнымі напоямі, зачаравана глядзяць на вогнішча, якое пра дэталёвым разглядзе нагадвае мангал... Ведаю, што там-сям аналагічныя святы ў нядзелю ладзіць асцерагаюцца, бо ў панядзелак — хоць выхадны абвяшчай.

Раней, у час майго дзяцінства, такія людныя мерапрыемствы са смажанінай і песнямі называліся, падаецца, маёўкамі. Пры чым тут Купалле — абрад, аўтэнтчнае выкананне якога з названай вышэй прычыны ўсё больш ад нас аддалецца? Ад няшчырых стылізацый становіцца кепска. Стылізацыя абрада, любові, кахання, жыцця... Такое ўражанне, што Папараць-кветку можна ў любы момант вытаргаваць на Камароўцы. Абы грошы былі. Жыццё занадта імклівае, каб увесь кароткі час сілкавацца эрцаам, няхай сабе і танным для спахвітаўца ды прыбытковым для гандляра...

Гаўрыла Вашчанка незадоўга да смерці казаў пра тое, як важна застацца неабьякавым. Да таго, што робіш, пра што думаеш і за што змагаешся... Правільна кажучы: прафесія псуе. Ётны радкі ўзніклі і з гэтай прычыны. Але крыўдна за тых маладых, якія толькі пачынаюць працу на бязмежнай культурнай ніве. Трапляюцца пад час камандзіровак такія, якім ужо сумна ды нецікава, якія ні ў чым не памыліліся, бо нічога і не зрабілі. Такіх няшмат, але яны ёсць. Эрцацы маладых спецыялістаў. На дасведчаных настаўнікаў бракуе, не стае ўмоў для самарэалізацыі? Не ведаю. Прычына, відаць, у тым, што нават вясковага паходжання маладзёны перастаюць паважаць сваю малую радзіму. Стаўленне да вёскі (у параўнанні з горадам) цяпер прыблізна такое ж, як суадносіны кошту альбома Вашчанкі да кошту альбома Ісачова. Бяда, што знікаюць нашы вёскі. Не меншая бяда, што ў вёску пераўтвараюцца нашы гарады.

У Мілане праходзіць сусветная выстаўка "МіланЭкспа". Працуе яна з мая па кастрычнік. Бадай усе турыстычныя буклеты ў горадзе ўтрымліваюць некалькі старонак, прысвечаных гэтай падзеі. На жаль, праз выхадны дзень на самую выстаўку і ў Нацыянальны павільён Беларусі, адпаведна, не патрапіла. Але пэўныя звесткі, што ўключаюць "Экспа" ў сацыяльны працэс пэўнага горада атрымаць удалося.

Алена ЛЯШКЕВІЧ,
Мінск — Мілан — Мінск**Пра гісторыю і ўплыў на культуру**

Першую выстаўку ў Лондане ў 1851 годзе ініцыяваў прынц Альберт, муж каралевы-доўгажыхаркі Вікторыі, што пакутваў ад бяздзейнасці ў ролі каралеўскага сужэнца. За паўтара стагоддзя адбылося 46 выставак. Кожная з іх становілася вялікай падзеяй сусветнага маштабу, а ўзнагароды, нададзеныя прадукцыі ў іх рамках, — прадметам гонару краіны і брэндам на стагоддзі. Яшчэ і зараз, падкрэсліваючы якасць сваёй прадукцыі, некаторыя кампаніі пішуць штосьці кшталту "Сярэбраны медаль на сусветнай выстаўцы 18... года".

З парыжскай выстаўкі 1867-га краіны-ўдзельніцы сталі размяшчаць свае экспазіцыі ў адмыслова пабудаваных павільёнах. У Парыжы наведвальнікі пабачылі цірольскую вёску, рускую ізбу, егіпецкі караван-сарай, усходні мінарэт, турэцкія лазні, кітайскі тэатр, англій-

Увага госьця скіроўваецца на помнікі культуры Мілана і суседніх гарадоў. Да Венецыі, дзе праходзіць біенале сучаснага мастацтва, ехаць толькі дзве гадзіны хуткасным цягніком. У інфарцэнтрах разам з "асноўнымі" буклетами ды праспектамі ляжыць і "Карта "Экспа" для самых маленькіх". На ёй можна знайсці месцы, дзе з дзіцем пагуляюць, адукуюць, пакормяць.

"Галоўны адказны" за культурную праграму падчас выстаўкі — праект "ExpoinCitta", што рэалізуецца муніцыпалітэтам Мілана і камерцыйнай палатай. Праект каардынуе і прасоўвае ўсе падзеі, што адбываюцца ў горадзе падчас выстаўкі. А іх тысячы: ад канцэртаў на вольным паветры да спартыўных спаборніцтваў, ад мастацкіх выставак да кулінарных шоу. Кожны тыдзень (!) "ExpoinCitta" друкуе "культурны гід", дзе пералік імпрэз з кароткім апісаннем (1-2 сказы па-італьянску і па-англійску) займае 14 старонак А4. Для зручнасці карыстальніка кожная падзея пазначана адным з дзесяці "тэгаў": "мастацтва", "медыя", "навука", "крэатыўнасць і стыль", "дзеці", "перфоманс", "накарміць планету", "Леанарда", "горад свету", "дабрабыт".

Узаемны чалавек з ежай на "Экспа-2015" паказаны праз гісторыю і культуру. Шлях выбару і ўжывання ежы культурна абумоўлены. Азербайджанцы, напрыклад, лічаць, што іх музыка і танцы паходзяць ад вытворчых заняткаў, звязаных з гатаваннем ежы.

Як спрацоўвае культура на сусветных выстаўках?**Вакол "Экспа" ў Мілане**

Так выглядае беларускі павільён.

скі катэдж, амерыканскае ранча, галандскую ферму і нават узноўленыя рымскія катакомбы. Экспазіцыю ж касцюмаў народаў Расійскай імперыі з той выстаўкі Расійскі этнаграфічны музей паўтарыў у 2007-м. І экспазіцыя не страціла актуальнасці: музей нават працягнуў экспанаванне і ў 2008 годзе.

■ Узаемны чалавек з ежай на "Экспа-2015" паказаны праз гісторыю і культуру. Шлях выбару і ўжывання ежы культурна абумоўлены.

Часта пабудовы, узведзеныя да сусветнай выстаўкі, потым не зносяцца, а працягваюць сведчыць пра карысць адметнасці культуры краіны-гаспадыні. Найбольш знакамітая з такіх канструкцый — Эйфелева вежа ў Парыжы. А яшчэ — музей на вольным паветры "Побле эспаньён" і нацыянальны музей мастацтва Каталоніі ў Барселоне, замак Вайдахуцьяд у Будапешце. Гісторыя апошняга асабліва цікава. Узведзены да выставы 1896 г. з пап'е-машэ, кардону і дрэва, ён павінны быў апавядаць гасцям пра гісторыю архітэктурных стыляў Венгрыі. Будынак так спадабаўся гараджанам і гасцям Будапешта, што яго перабудавалі праз 12 гадоў з каменя.

А што з відовішчамі?

Тэма сёлетняй "Экспа" — ежа, дэвіз — "Накарміць планету. Энергія для жыцця". На першы погляд, тэматыка досыць далёкая ад культуры. Але прыехаўшы ў Мілан, пераконваешся, што гасцей Экспа чакае вялікая культурная праграма.

Горад грунтоўна падрыхтаваўся. У інфармацыйных пунктах можна задарма атрымаць буклеты "Мілан 2015. Горад Экспа". У ім падкрэсліваецца ўплыў выставак "Экспа" на ўстойлівае развіццё гарадскога асяродку. Апошні ж, як вядома, складаецца і з культурных акцый, вулічнай музыкі, стрыт-арту...

"Мастацтва і ежа" — адзін з пяці павільёнаў "Экспа-2015", нароўні з павільёнамі "Футурыстычнай ежы" ды "Паркам біялагічнай разнастайнасці". Тут паказана "гісторыя мастацтва праз яго адносіны з ежай і харчаваннем як інструментамі выражэння эмоцый, ідэалаў, ідэнтычнасці".

Сёлета — не першы раз — у "Экспа" ўдзельнічае Беларусь. Складана выплывае на фоне іншых 144 краін-удзельніц. Ніводзін англамоўны гід не рэкамендуе беларускі павільён сярод выбраных. Затое рускамоўны турыстычны буклет нас адзначае. Мабыць, лічыцца, што рускамоўныя турысты заходзяць паглядзець павільёны постсавецкіх краін. Разам з Беларуссю (якая завецца ў гэтым выданні чамусьці "Белоруссия") згадваюць павільёны Азербайджана, Малдовы, Германіі, Ізраіля, Японіі, Тайланда, Непала, Аўстрыі, Чылі, Арабскіх эміратаў. Някелская кампанія! Пра Беларусь пішуць "Павільён з зялёнымі ўзлескамі і аграмадным драўляным колам".

Асобная гісторыя — як Мілан атрымаў прывілей правесці сусветную выстаўку. Пра гэта з гонарам апавядаюць тыя ж шматлікія турыстычныя буклеты. Заяўку рыхтавала цэлая кааліцыя, што прыдумвала канцэпцыю, прапаноўвала міні-праекты, імпрэзы, у тым ліку і культурныя.

Уваход на "Экспа" каштуе 39 еўра. Стаіць невыносна спёка. +35 у Мілане пераносіцца значна цяжэй, чым дзе-небудзь у Барселоне. Таму сярэднестатыстычны турыст, што вандруе па Італіі, не ставячы сабе ад пачатку наведванне "Экспа-2015" за мэту, яшчэ падумае, ці ісці туды. Увогуле, лета — не самы лепшы час для "італьянскіх вакацый". Разам з дзённым адпачынкам ды познімі вячэрамі культурнай нормай гэтай краіны стала тое, што ўсе, хто можа сабе гэта дазволіць, у ліпені-жніўні грузяцца ў "хаткі на колах" ды едуць на мора. На вуліцах гарадоў — пераважна турысты. Па італьянскае "dolce vita" рэкамендуець ехаць увосень ці ў маі.

Развітальнае слова

Смерць заўсёды нечаканая і заўсёды раптоўная, нават і тады, калі яна ёсць вынік доўгай і працяглай хваробы... Раптоўная (на царкоўнаславянскай мове — "наглая") яна можа быць для таго, каб былі больш уважлівымі, беражлівымі і цяплейшымі да тых, хто побач, каб паспець разгледзець галоўны боль і смутак блізкага, глыбіню яго душы, разгледзець колер яго вачэй, разгледзець у бліжнім вобразе Божы, паспець палюбіць яго, бо не ведаем, ці давядзецца пабачыцца з ім заўтра.

Брат па тэатры

Сяргей Журавель.

Нечаканая і раптоўная смерць бывае, бадай, яшчэ таму, каб заўтра самому быць гатовым перайсці ёю, як праз дзверы, у іншае і ўжо бясконае існаванне...

Бываюць браты па крыві, бываюць браты па духу. Сяргей Журавель быў для мяне, так бы мовіць, братам па тэатры. Мы спавядалі з ім адны тэатральныя прынцыпы, размаўлялі з гледзачом на адной "тэатральнай мове", нам разам было вельмі ўтульна на сцэне, мы разумелі аднога з паўпагляду і атрымлівалі задавальненне ад партнёрства... Для артыста вялікае шчасце мець такога партнёра.

Дзякуй Богу, мне пашанцавала працаваць з Сяргеем апошнія, амаль 20 гадоў! Суіснаваць з ім на сцэне немагчыма было "абы як": ён пранізваў сваёй выбуховай энергіяй, тэмпераментам, буйнымі і яркавымі ацэнкамі, рэакцыямі. Жыццё яго персанажаў булькатала, іншым разам пералівалася праз край. І Сяргей акрыляў цябе. Яго арганіка і энергетыка ўздымалі цябе над сцэнай, над глядзельнай залай. Дзякуй табе, Сяргей!...

Дзякуй табе й за тое, што пасля спектакля, у грымёрцы, працягваў працаваць. Аналізаваў спектакль, выяўляў удалыя моманты і не вельмі. "Сення ты пачаў у вельмі добрым рытме, потым яго згубіў", — іншым разам казаў ён мне... А гэта ты замацуй! Апроч акцёрскага таленту, Сяргей валодаў талентам педагога і рэжысёра, пісаў вершы, пеў і граў (амаль прафесійна) на шмат якіх музычных інструментах. Дзякуй Богу, што адарыў цябе такімі яркавымі здольнасцямі!

Думаю, Гасподзь пасля нашага існавання будзе судзіць не па колькасці напісаных кніг, не па колькасці пабудаваных дамоў і не па пераліку выкананых роляў. Судзіць будзе па сэрцы: ці было яно міласцівым, чулым да іншых, ці было гатовым да ахвярнасці, бо ахвярнасць — галоўная прыкмета Любові. Сяргей меў такое сэрца! Заўсёды дакладны, пунктуальны, абавязковы (калі казаў — зробіць, абяцаў — выканае). Быў у нейкім сэнсе ў акцёрскім асяродку "не модным": прыходзіў на спектакль за гадзіну-паўтары, ведаў тэкст на памяць яшчэ да першай рэпетыцыі...

Сяргей Журавель ахвяраваў талент цалкам, шчыра, не шкадуючы свайго сэрца, галасавых звязак, не зважаючы на гіпертанію і астму... І ніхто ў глядзельнай зале не заўважаў, як іншым разам было яму цяжка... Сяргей ахвяраваў сябе гледзачам, сябрам, бліжнім як цудоўны высокапрафесійны артыст і як цёплы, чулы сябра і чалавек! Дзякуй Богу, што ты быў, Сяргей! Дзякуй Богу, што адарыў цябе яркавымі талентам і добрым сэрцам! Адпачывай. Царства табе Нябеснае, Сяргей!

Віктар МАНАЕЎ,
народны артыст
Беларусі

ТЭКСТ

Напярэдадні Дня незалежнасці Беларусі ў Гомельскай абласной універсальнай бібліятэцы адбылася прэзентацыя літаратурна-мастацкага праекта "Жывая памяць маёй сям'і". Пакаленне, што падарыла нам Дзень Перамогі, адыходзіць ад нас... І якімі б яркімі бы ўрачыстымі не аказаліся святы, яны прамінаюць... І толькі Слова можа пакінуць у сэрцы той след, які будзе хваляваць, падахвочваць і нас, тых, хто нарадзіўся пасля Вялікай Айчыннай вайны, да асэнсавання прынесенага ёй на нашу зямлю.

Сённяшняга чытача не здзівіць навізнай зместу: інфармацыйная плынь — шырокая і разнастайная, а Інтэрнэт запоўнены ўспамінамі ветэранаў, удзельнікаў, дзяцей вайны. Але як да маральнай асветы падключыць перажыванні? Калі ставіць задачу, каб інфармацыя ўздзейнічала на свядомасць, на пачуцці, мала насыціць рэалізацыю апошняй фактам — неабходна напоўніць яе эмоцыямі.

Менавіта да гэтага імкнуліся ўкладальнікі "Жывой памяці...", ператвараючы сабраныя бібліятэкарамі Гомельшчыны дакументы з сямейных архіваў, успаміны "з другіх вуснаў" (ад пакалення сыноў, дачок, унукаў ветэранаў) у форму ўсхваляваных споведзяў. Для гэтага трэба было перанесціся сілай ўяўлення, грамадзянскага супражывання ў мінулае, апынуцца ў катле ваенных дзеянняў, пажарышчаў і жахаў. Гэта апавед не толькі пра подзвігі воінаў і простых савецкіх грамадзян, але і пра злачынствы гітлераўцаў.

Складаную творчую працу над матэрыяламі ажыццявілі супрацоўнікі абласной бібліятэкі, двое з якіх з'яўляюцца членамі Саюза пісьменнікаў Беларусі: аўтар гэтага артыкула і Юрый Максіменка. Розныя па стылі, мы сталі адзіныя ў сваім дачыненні да трагічных старонак гісторыі Айчыны. Унікальнасць праекта ў тым, што ён носіць

"Жывая памяць маёй сям'і"

Т Э К С Т

Алег АНАНЬЕЎ,
намеснік дырэктара па рэкламе і сувязях з грамадскасцю Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі імя У.І. Леніна

характар крэйзнаўства ў літаратурна-мастацкай форме: кніга змяшчае і ўнікальныя ілюстрацыі. Больш за дваццаць прафесійных мастакоў Гомельшчыны прапанавалі свае работы альбо стварылі асацыятыўныя творы да расказаў.

Без зацікаўленай падтрымкі Гомельскага аблвыканкама гэты праект ажыццявіць было б складана. Калі ўсе праблемы вырашыліся і выдадзеныя кнігі мы трымалі ў руках, як ініцыятар праекта, я спытаў у калег: "Ці складана было распавядаць пра вайну?"

Юрый Максіменка адказаў: "Пасля Быкава, Васільева, Алексіевіч цяжка было ўзяцца за гэтую тэму наогул: можа не хапіць пісьменніцкага майстэрства, тых мастацкіх прыёмаў, без якіх нельга пісаць пра вайну. Але ў працэсе працы, асабліва, калі я ўзяўся за тыя сюжэты, якія распавялі мне мае родныя, адчуў, што ў кожнага чалавека ёсць генетычная памяць аб сваяках, якія загінулі на вайне. Я адчуваў гэты неспіханы дыялог са сваімі блізкімі. Тое, чаго я баяўся, кудысьці сышло, маё асэнсаванне вайны было шчырым".

Юрый Рачынскі адчуў у працы над гэтым праектам такія важныя для сябе аспекты: "Калі ў Беларусі кажуць "вайна", не трэба ўдакладняць, пра якую вайну ідзе гаворка. Але калі паўстала задача распавесці, як было страшна на вайне, не хацелася брацца за баявыя аперацыі: у іх спецыфіку цяжка пранікнуць, не ведаючы дэталаў, важных падрабязнасцей. У апавяданнях я рабіў акцэнт на мірных грамадзянах, у чые лёсы ўмяшалася вайна. На мой погляд, гэта закранае куды больш моцна... Убачыць у простым чалавеку, у яго перажываннях велізарнае гора — мабыць, у гэтым прызначэнне кожнага пісьменніка..."

■ Сённяшняга чытача не здзівіць навізнай зместу: інфармацыйная плынь — шырокая і разнастайная, а Інтэрнэт запоўнены ўспамінамі ветэранаў, удзельнікаў, дзяцей вайны. Але як да маральнай асветы падключыць перажыванні? Калі ставіць задачу, каб інфармацыя ўздзейнічала на свядомасць, на пачуцці, мала насыціць рэалізацыю апошняй фактам — **неабходна напоўніць яе эмоцыямі.**

Так, у кнізе — праўда пра вайну, смяротная праўда. Спачатку яна параніла кожнага аўтара, потым — чытача. А інакш — нельга. Вядома, існавала непазбежная складанасць: як нам, якія нарадзіліся пасля вайны, у працы над кнігай занурыцца ў пэўную сітуацыю, апынуцца побач з тымі, пра каго распавядаеш. Далучыцца гэтай святой тэмы мне асабіста дапамаглі не кімсьці зробленыя запісы, а праведзеныя сустрэчы. Назаўжды ў маёй памяці засталіся апавяданні маёй маці, якая 16-гадовай дзяўчынкай спрабавала адшукаць абарончыя акопы пад Чарнігавам. Яе вочы бачылі, як з пікіруючага самалёта фашысты ва ўпор расстрэльвалі з кулямёта ейных аднагодкаў.

Мяне ўзрушыла і сустрэча з колішнім вязнем канцлагера ў Чырвоным Беразе Мікалаем Гацко (пра тую сустрэчу, дарэчы, была публікацыя ў "К" за ліпень 2007 года). І ўспаміны мастака Валянціна Ягорова, які ў дзяцінстве перажыў блокаду Ленінграда. Ужо як прафесіянал ён толькі праз 20 гадоў змог стварыць

графічны трыпціх "Блакадны дзёнік" — і больш за гэтую тэму ніколі не браўся. Не маглі не ўсхваляваць і ўспаміны заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь Роберта Ландарскага пра тое, як падчас эвакуацыі яго, пяцігадовага хлопчука, выраптаваў малазнаёмы дзядуля, накрывшы сваім целам ад нямецкіх куль...

У кнізе няма і не магло быць гісторый пра тых, хто 22 чэрвеня 1941-га прагнуўся з думкай "Я хачу ваяваць і абараняць Радзіму". Калі казаць пра дзяцей вайны, то наша кніга хутчэй пра тых, хто яшчэ ўчора бесклапотна радаваўся, смяяўся, але хутка стаў дарослым, стойкім і мужным. А інакш як дастукацца да сэрцаў сучаснай моладзі, якой ужо няма каму распавесці, як усё адбывалася і што такое вайна?

Неад'емнай часткай шматграннага літаратурна-мастацкага праекта стала тэатралізаваная прэзентацыя кнігі сіламі адзінага ў Беларусі бібліятэчнага тэатра, які ўжо больш за 15 гадоў дзейнічае пры абласной бібліятэцы. У тэатралізаванай інсцэніроўцы артыстамі сталі і аўтары "Жывой памяці маёй сям'і", і іх калегі. Усяго тузін супрацоўнікаў Гомельскай абласной універсальнай бібліятэкі ўвасобілі вобразы герояў ваеннага мінулага. Выступленні артыстаў нашага тэатра выклікаюць шчырыя пачуцці гледачоў, практычна, пасля кожнага спектакля мы бачым, як зала апладзіруе стоячы. Гэта яшчэ адно пераканаўчае сведчанне: ніхто не застаецца абыякавым.

Будзем на сувязі!

Нам цікавае Ваша меркаванне па тэмах нумара. **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, **тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, **абмяркоўвайце** на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

Існуе споведзь. І існуе яе таямніца, парушэнне якой з'яўляецца грахам.

Т Э К С Т

Юрый ГАРУЛ'ЕЎ,
кінарэжысёр

Таямніца споведзі

Аднойчы дзесяць гадоў таму, калі я працаваў над фільмам "Вялікдзень з прысмакам палыну", мне давалося следаваць за маім героем, ксяндзом Юзафам Дзяконскім, які служыў у Чарнобыльскай зоне. Гэта было напярэдадні Вялікадня, і мы паехалі ў закрытую зону.

Жыццё ішло ў вёсках побач з калочым дротам, "які адлучае" радыёактыўную зону. Ішла яна і ў самой зоне. Толькі там сустракаліся нам чамусьці толькі мужыкі ў рознай ступені "падлітку". З кожным з іх ксёндз Юзаф спрабаваў пагутарыць перад галоўным святам Касцёла.

Я здымаў гэтыя спробы здалёк. Усё вонкава было настолькі займальна і цікава, што я зусім забыўся аб радыёмікрафоне, які насіў святар. А на мантажы, калі я пачуў фанэграму, то зразумеў, што ксёндз Юзаф спрабаваў спавядаць аднаго з сусрэчных. Гэта не была споведзь у агульнапрынятым сэнсе, чалавек той не ўсведамляў, што адбываецца. Ён не прызнаваў ніякіх грахоў, ён пераконваў ксяндза, што бязгрэшны. Ксёндз тады адгусціў яму непрызнаныя грахі, а я адчуў сябе чалавекам, які ўчыніў забароненае.

Мы часта ў дакументальным кіно парушаем гэты заповет таямніцы душы і ў пагоні па эфектны кадр, па эфектны эпізод залазім у душу чалавека, не маючы на гэта, па сутнасці, ніякага маральнага права.

Бываючы шмат гадоў у Будславе, на Свяце Іконы Божай Маці Будслаўскай, Апякункі Касцёла ў Беларусі, я гляджу, з заміраннем на моры чалавечых эмоцый, гляджу на чалавека, ачышчальнага сваю душу.

Я згадваю той велікодны вечар у Чарнобыльскай зоне і стараюся не паўтараць памылак.

Ніколі нічога не бывае проста так: на пяску не вырасце плод, на пяску не пабудуеш дом... Калі год ураджайны, калі сад пладаносіць — мы адчуваем гонар і задавальненне. Але само па сабе расці і пладаносіць нічога не стане. Прыроду ж не падманеш. Можна, вядома, радасныя таблічкі са смайлікамі раздаць, заплішчыць вочы і ўявіць, што ты лунаеш, а адкрышы вочы ўбачыць свае ногі, што загразлі...

Гэтак жа можна нейкі час пакарыстацца са спадчыны, пакуль не пачуеш пусты гук у высахлым збанку...

Якая ж гэта салодкая і небяспечная штука — лянота і самасуцяшэнне! А яшчэ калі табе ліюць нектар хлусні і крывадушнасці ў вушы... Апошнімі ж гадамі мы ўсё радзей бачым сваё адлюстраванне ў люстэрку, бо практычна перасталі да яго, люстэрка, падыходзіць... Алегорыя, вядома ж. Ды ствараецца адчуванне, што жыццё замерла і мы ўсё хвалім самі сябе ды хвалім... Прыгадваем мінулыя дні, а пра будучыню нават не хочам задумывацца. А пра тое, што

Нічога не бывае потым

М Е Р К А В А Н Н Е

Надзея ГАРКУНОВА,
кінарэжысёр

паблажлівасць і штучнасць — шкоду, не клапоцімся? Затое ціха, цёпла і зручна ў гэтым свеце.

Ці магчыма сабе ўявіць, як добраахвотна-паблажліва з парку выпускаюць кіроўцу аўтобуса за рулём і з... завязанымі вачыма?.. Альбо неспрапрактыкаванага хірурга адразу ставяць на аперацыю на адкрытым сэрцы?.. Чаму ж тады такое магчыма на тэлебачанні, у кінадакументалістыцы, у фестывальна-канцэртнай дзейнасці? Дзякуй богу, што тэатр пакуль яшчэ сам здольны сябе абараніць ад нашэсця дылетантаў. Ацэнка часу і эпохі для нашчадкаў паводле погляду, што не адбыўся і не блішчыць самастойным сфармаваным мысленнем? Добры ж партрэт часу атрымліваецца!

Гэта я ўсё пра выбар творцаў, ад якіх і залежыць карціна свету. Інфантальнасць і лянота, агульная млявасць і абыякавасць... Мы перасталі ўзірацца адзін у аднаго і пазнаваць саміх сябе... І ніякія пт-

чынгі не выратуюць ад адсутнасці любові! Падгледжаная, падслуханая і неадаптаваная для гэтай мясцовасці форма чарговага навадзелу. "Клімат у нас іншы, у нас не раўніна..."

Алегорыі? Бурчанне? Крыўды? Расчарую: не! Гаворка пра карысць для грамадства, прафесійны абавязак, пра розніцу паміж карысцю для грамадства, для людзей і для сябе.

Я нікому не навязваю ўласную версію наконт прыпынку развіцця працэсу і адкрыцця новых работ і імёнаў у галіне беларускай дакументалістыкі. У мяне да самой сабе пытаньняў больш, чым здаецца, і даўно хацелася б абмеркаваць іх ды падзяліцца думкамі, але кафедрны для прафесійнага аналізу ўсё зніклі, а "міжсабойчыкі" — не мой формат. І адну з прычын застою я бачу ў адсутнасці ў шырокім разуменні гэтага слова самакрытычнага аналізу, канструктыўнага крытычнага погляду ўнутр сябе.

Перастала фарміравацца ўласнае меркаванне, дамінуе боязь сапсаваць адносіны або выключэння з цёплага "міжсабойчыку".

Каб сад духмяна пах і цешыў вока, трэба яго любіць! Не абстрактна радзіму любіць, а канкрэтную справу. Па кропельцы, па зярнятку... Без падзелу тэрыторыі на маё і тваё.

Мяне неяк спрабавалі абвінаваціць у незахававанні карпаратыўнай этыкі за крытыку з нагоды пошласці і благага густу. Адказала, патлумачыла, што менавіта аб'ектыўная крытыка можа дапамагчы вылучыць наш месстачковы застоі... Спадзяюся на разуменне, але не прэтэндую. Мяне больш хвалюе, што застаецца пасля нас. Як яшчэ можна дапамагчы маладым калегам убачыць асяродак свайго "пражывання", навучыць сябе рэалізоўваць і адкрываць уласную індывідуальнасць, вызначыцца ў матывацыі абранага вектара.

Чаму я раптам кажу пра гэта? Магу ж ціха і спакойна пісаць свае сцэнарыі ды "ляпіць" уласныя карціны... Таму што мяне так вучылі, воль і не магу маўчаць. Таму што выбар ўсяго жыцця зроблены не па выпадковай аб'яве на плоце. Таму што дыхала адным паветрам з па-

каленнем Майстроў і Настаўнікаў, якія выхоўвалі ў асноўным пугай, неміласэрна вычышчаючы свой сад ад дзічак і беспародных гатункаў...

Так, патрэбна рэстаўрацыя. Ведаю, што часцей лягчэй пабудаваць новы дом, чым адрэстаўраваць старыню. Але аднавіць адладжаную сістэму ў свярджэнні выбару і вызначэнні актуальнасці і патрэбнасці ў выбары — цалкам пасільная праца. І тады не спатрэбяцца навамодныя, пакуль яшчэ мала зразумелыя мясцоваму насельніцтву птчыны, якія не адаптаваны да мясцовага клімату. Вось і атрымліваецца, што выбар тэм, поглядаў, ракурсаў ўпіраецца ў плот, як у лазні, якой яна адгароджана. Пакінулі маленькую дзірку, а дзе ж палёт, дзе аб'ектыўная карціна, дзе адкрыцці і паветра, дзе пакаленне, за якім будучыня, дзе жыццё і асяроддзе, дзе эпоха ва ўсёй яе разнастайнасці... Сённяшняе жыццё ператварылася ў натуру, якая сыходзіць, і яе трэба паспець зафіксаваць. Яна чакаць не будзе. Спыніся, замры, пацярпі. Дапамажы нам! Мы на падыходзе...

Занатавала
Кацярына ЛЯВОНАВА

Меркаванні калумністаў і экспертаў газеты не абавязкова адлюстروўваюць пункт гледжання рэдакцыі.

Як прыцягнуць большую ўвагу грамадства да праблем рэгіянальнай культуры? Ды яшчэ так, каб іх вырашыць? Прынамсі, пастарацца. У галоўным упраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага аблвыканкама вырашылі распачаць ў раёнах Тыдні культуры. Праект — доўгатэрміновы. Інакш кажучы Тыдні тыя аб'яцуюць стаць традыцыйнымі. Больш падрабязна пра названыя творчыя акцыі распавядаюць ініцыятар праекта, намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ІРКСМ Гродзенскага аблвыканкама Аляксандр ВЯРСОЦКІ і начальнік аддзела ІРКСМ Воранаўскага райвыканкама Алена ЯСТРЭМСКАЯ, якая разам з калегамі распачала Тыдзень культуры ў сваім раёне з 17 жніўня.

вы ведаеце, з поспехам рэалізаваны... Але ініцыятыў не бывае шмат. Не выключаю магчымасці, што Тыдні дадуць пачатак многім новым праектам.

— Алена Мар'янаўна, дык што зроблена і робіцца цяпер у межах вашага Тыдня культуры, які называецца "Суквецце талентаў Воранаўскага краю"?

А.Я.: — Пра бібліятэчную скіраванасць нашага праекта Аляксандр Людвігавіч ужо распавёў. У панядзелак ва ўсіх бібліятэках быў дзень адчыненых дзвярэй. Прыехала літаратар Наталля Батракова. Буктрэйлер мы падрыхтавалі менавіта па яе цудоўных кнігах. Адбыліся творчыя сустрэчы з мясцовымі паэтамі... Мэта тыдня — папулярызацыя нашых творчых дасягненняў. Але не ўсе яшчэ з гасцей і жыхароў раёна ведаюць нашы мастацкія калектывы... Дзякуй, што да праекта падключылася

грамадскае аб'яднанне "Беларускі рэспубліканскі саюз моладзі". Маладзёжная тэма праходзіць чырвонай ніткай праз увесь Тыдзень. У ГЦК прайшлі, да прыкладу, не толькі выстаўкі-продажы твораў традыцыйнага мастацтва, але і майстар-класы. Моладзь — самы актыўны іх удзельнік... Гэта толькі на першы погляд падаецца, што майстар-класы народных умельцаў ды майстроў народнай творчасці падобныя ва ўсіх раёнах як блізняткі. На Воранаўшчыне прадстаўнікі 23 нацыянальнасцяў пражываюць. Мы не можам быць падобнымі на іншыя! Дарэчы, заўтра ў нас адбываецца Адкрыты раённы фестываль нацыянальных культур "Песні Воранаўшчыны маёй", які пачалі ладзіць чатыры гады таму. Будуць падведзены вынікі конкурсу на лепшы нацыянальны падворак... Натуральна, цягам усіх сямі дзён не забываемся на дзіцячага глядача. Урэшце, ён у

Так што нашага пазабюджэту цалкам хапае. Не забывайцеся на тое, што Тыдзень культуры — праект не камерцыйны, а асветніцкі. Нас яшчэ сёлета чакае правядзенне V Абласнога адкрытага фестывалю-гульні "Карнавал весялосці", які стаў для раёна брэндам. Вось тут мы сваіх спонсараў (грамадскія і сельскагаспадарчыя арганізацыі) абавязкова прыцягнем.

— Як рэкламаваліся праектныя мерапрыемствы?

А.Я.: — З дапамогай абласных, раённых СМІ і на старонках у сацыяльных сетках. План мерапрыемстваў агучылі перад наведвальнікамі літаральна ўсе работнікі культуры раёна.

— Пра якія эксклюзівы праекта мы яшчэ не казалі?

— У нас даўно дзейнічае маладзёжная акцыя "ScooterDay". Яна стала папулярнай, таму ўключылі яе ў праектную праграму. У Воранава прыехалі скуртарысты ці не з усёй рэспублікі. Праехаліся з экскурсіяна-забаўляльнай праграмай па ўсіх гісторыка-культурных аб'ектах раёна... Не ведаю, ці эксклюзіў тое, што мы і самі на святы ў іншыя вобласці ездзім, і гасцей да сябе запрашаем. Не проста так, а каб павучыцца. Гэтым разам у нас выступаюць самадзейныя творчыя калектывы з Ашмянскага і Свіслацкага раёнаў. Яны да нас падчас выступленняў прыглядаюцца, мы — да іх. Так і вучымся. І мерапрыемствы атрымліваюцца больш змястоўнымі ды шматграннымі.

— А якую ролю ў падрыхтоўцы праекта адыгралі вашы метадысты?

— Адпаведнага цэнтра ў нас ужо няма. У выніку аптымізацыі метадысты дзейнічаюць пры Раённым цэнтры культуры і народнай творчасці. І роля гэтага аддзела застаецца самай значымай пры наладжванні падобных акцый. А кіруе метадыстамі дырэктар РЦК Ірына Камінская. Яна сама — цудоўны рэжысёр. Дарэчы, была і кампетэнтным менеджэрам міжнароднага праекта "Скрыжаванні каханя і мастацтва". Так што вопыту ёй — не займаць. І маладыя спецыялісты (а ўсяго іх па раёне — каля дваццаці) таксама мікнучца стаць патрэбнымі і карыснымі. І ў іх пачынае атрымлівацца. Актыўнасць — норма для любога работніка культуры. Магчымасцяў праявіць сябе — шмат. Да прыкладу, сцэнарый наступнага Тыдня культуры будзем складаць з нуля.

Фотасожэт, прысвечаны Тыдню культуры, глядзіце на старонцы 3.

Фотафакт

У Нацыянальным гістарычным музеі завяршыўся рамонт некалькіх залаў — у прыватнасці, датычнай гісторыі беларускіх шляхецкіх родаў і геральдыкі.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Тыдзень, што не мае заканчвацца

Акцыя Гродзеншчыны, што прыцягвае ўвагу да культуры

Алена ЯСТРЭМСКАЯ.

■ "Не скажу, што Тыдні скіраваны на павышэнне ініцыятывы клубнікаў, бібліятэкараў, музейшчыкаў, метадыстаў... У вобласці на сёння пададзены заяўкі на рэалізацыю 10 праектаў Саюзнай дзяржавы і 14 праектаў, звязаных з трансгранічным супрацоўніцтвам... Больш за дзясятка трансгранічных ініцыятыў, як вы ведаеце, рэалізаваны..."

нас не толькі глядач, але і надзвычай актыўны ўдзельнік конкурсаў, тэатралізацый, дзіцячых дыскатак, забаўляльных праграм.

— Праект выйшаў за межы раённага цэнтра?

А.Я.: — Канешне. У сераду ці не асноўныя мерапрыемствы, звязаныя з творчасцю і лёсам Адама Міцкевіча, ладзіліся ва ўстановах культуры Большцінікаў.

— Пісаў калісьці аб праекце трансгранічнага супрацоўніцтва Воранаўскага раёна Беларусі і Алітаўскага раёна Літвы "Скрыжаванні каханя і мастацтва", які рэалізоўваўся ў Большцініках, дзе Адам Міцкевіч таемна сустракаўся са сваёй каханай Марыліяй Верашчака...

А.Я.: — Так. Менавіта тут цягам серады мясцовыя работнікі культуры прапанавалі выстаўку работ мастацкага пленэра нашых і алітаўскіх мастакоў, што ладзіўся ў адпаведнасці з названым праектам. Быў паказаны таксама відэафільм паводле творчасці Міцкевіча. Дзейнічаў турыстычны маршрут "Сцежкамі каханя Адама Міцкевіча". Аналагічную назву меў і паэтычны вечар у гайку, дзе праходзілі спатканні... А яшчэ акцыя апошняга дня праекта будзе ладзіцца ў гарпасёлку Радунь. Тут пройдзе Адкрыты фестываль нацыянальных культур, канцэрты, дыскатакі...

— Тыдзень, напэўна, скіраваны і на тое, каб мясцовыя ўлады з большай увагай ставіліся да культуры краю?

— Вось тут, як раз, — праблем аніякіх. Не першы год працую ў культуры, таму магу параўноўваць. Апошнім часам кіраўніцтва раёна падтрымлівае культуру належным чынам.

— За якія грошы рэалізоўваецца праект?

А.Я.: — Бюджэтных сродкаў не выкарыстоўваем. Дый асаблівага фінансавых затрат не робім.

Яўген РАГІН

— Асноўная задача вашай ініцыятывы Аляксандр Людвігавіч?

А.В.: — Людзі павінны ведаць, якімі клопатамі жыве раённая культура. Натуральна, нашы работнікі і так пастаянна навідаваюць. Але Тыдзень культуры абавязаны паказаць найлепшыя нашы напрацоўкі, давесці, што мы заўжды гатовы да творчага канструктыўнага дыялогу з насельніцтвам. Скажам, знізілася цікаўнасць да чытання. Значыць, бібліятэкарам неабходна выходзіць на вуліцы і плошчы, прапаноўваць нестандартныя мерапрыемствы, скіраваныя на творчае ўзаемадзеянне з патэнцыяльнымі чытачамі. Прыйдучы людзі на такое яркае свята і, глядзіш, ды затрымаюцца ў чыталынай зале... Дарэчы ў Воранаўскім раёне так і зрабілі: распачалі свой Тыдзень бібліятэчнымі інавацыямі. Можна было паўдзельнічаць разам з пісьменнікамі ў аўтограф-сесіях, паглядзець буктрэйлеры і зрабіць з любімымі аўтарамі сэлфі... Усё гэта вельмі спадабалася жыхарам Воранаўшчыны.

— Наколькі самастойныя райаддзелы ў выбары сцэнарыя і рэжысуры праекта, які пакрысе рэалізоўваецца?

А.В.: — Мы не навязвалі змест, фармат і форму. Кожны раён сам выбірае, на чым засяродзіць увагу, якімі мерапрыемствамі насыціць Тыдзень, які, заўважце, ладзіцца не толькі ў райцэнтры, але і ў сельскіх установах культуры. І гаворка ідзе не пра шараговы будзённыя акцыі. Народ трэба здзівіць. А як, кожны вырашае па-свойму... Не скажу, што Тыдні скіраваны на павышэнне ініцыятывы клубнікаў, бібліятэкараў, музейшчыкаў, метадыстаў... У вобласці на сёння пададзены заяўкі на рэалізацыю 10 праектаў Саюзнай дзяржавы і 14 праектаў, звязаных з трансгранічным супрацоўніцтвам... Больш за дзясятка трансгранічных ініцыятыў, як

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па тэмах нумара. Пішыце на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by, тэлефануйце ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97, абмяркоўвайце на [facebook.com/kimpressby](https://www.facebook.com/kimpressby), [vk.com/kimpressby](https://www.vk.com/kimpressby), twitter.com/kimpressby, [instagram.com/kimpressby](https://www.instagram.com/kimpressby)

глыбінэй. Урэшце, проста рэцэнзій на выстаўкі ці спектаклі. Думаеце, шмат хто ў нас сёння публікуе рэцэнзіі?

І таму ўжо не здзіўляешся, калі ў адказ на твой запыт па той ці іншай тэме пашукавік выдае артыкулы твайго ж выдання. Значыць, без нас наасфера збяднее.

Зрабіць цукерачку з нічога

Звяртаюся не толькі да нашых чытачоў, але і да ўсіх работнікаў культуры. Бо разумею, не кожнаму мы цікавыя. У таго, хто адным днём жыве, у думках — зусім іншае... Як павялічыць падпіску на "Культуру"? Прыкладна гэтак жа, як паспрабаваць спыніць аптымізацыю сеткі ўстаноў культуры. Але хто сказаў, што не варта гэта рабіць? Справа ж у нас агульная. І вы — галоўныя.

Яўген РАГІН

Дакладна ведаю, што большасць падпісчыкаў "К" — з раёнаў. Паколькі кірую аддзелам сельскай культуры, адчуваю пастаянны цяжар адказнасці. Не за тое, каб пахваліць ці палаяць, а за тое, каб не схлусіць. Справа — суб'ектыўная, бо праўд шмат, а ісціна адна, і яна — няўлоўная. Тым не менш...

Часта спрачаемся з Кастусём Антановічам, якому заўжды карціць параўнаць непараўнальнае, скажам, сельскі клуб і Палац культуры. Змушаны канстатаваць, Канстанцін не памыляецца (малодосць іншым разам разумнейшая за сталасць): мы ж не сцены параўноўваем, а людзей. І ў вёсцы іншым разам такая асоба кіруе клубам, што з нічога заўжды цукерачку зробіць. І ў той жа час райцэнтраўскі Палац (бывае такое, бывае) знаходзіцца ў руках гэтакага абібока, што не пісаць пра гэта — злачынства.

Але ў першую чаргу пісаць трэба пра асоб. Не шматслоўныя фальшывыя нарысы, а канкрэтныя матэрыялы пра адмысловыя ўчынкi, праекты і акцыі, якія гэтымі асобамі выпакутаваны. Калі бычыш штосць адметнае з пералічанага, дакладна ведаеш, за крэатывам — бяссонне, здароўе на згубу, павышаны ціск і, урэшце, нязвараны борш для сям'і. Менавіта на гэтай глебе вырастаюць сапраўдныя творчыя прарывы, а іншым разам — і паралельныя асабістыя трагедыі.

Ведаю аднаго музейшчыка, які за месячны заробак прыдбаў антыкварны ордэн. Ад музейшчыка пасля сьшыла жонка, а ён цалкам выключыў з жыцця асабістае, пакінуўшы толькі працоўнае. У дзівака цяпер — тры вялізныя музейныя калекцыі сапраўдных артэфактаў, адкрытыя для любога ахвотнага. Ён мне імпануе, але не стаўлю такую самаахвярнасць у прыклад. Хачу падкрэсліць, што сапраўдны работнік культуры (ды вы і самі гэта ведаеце!) — цэлы сусвет, які можна вывучаць бясконца, неабходна зразумець і палюбіць. Абяцаю займацца гэтым і надалей.

"Культура" — для сапраўдных бібліятэкараў, музейшчыкаў, клубнікаў... І я пра гэта ніколі не забываю. Не ўсё атрымліваецца, але я стараюся.

Ведаю, што асобных сталічных мастакоў, акцёраў, іншых дзеячаў мастацтва не надта турбуе жыццё беларускага сяла. Звычайны снабізм. Але гэта, на мой погляд, зусім не азначае, што мы не павінны пісаць пра сталічныя тэндэн-

цыі ў балеце, кіно, тэатры... Сяброў-інтэлектуалаў па рэспубліцы ў мяне больш, чым незадаволеных, якія нават скаржу-ананімку не могуць скласці аргументавана. Гэтым першым патрэбна ўсё: і балет, і тэатр, і кіно. Будучыня, урэшце, за сінтэтычнымі мастацкімі дзеямі, што пасуюць не толькі сталічнай, але і сельскай сцэне. Вы калі-небудзь прымусіце палюбіць нашу вёску ўсіх без выключэння. Вось толькі хапіла б для гэтага здароўя...

Не стае іншым разам канструктыўнай зваротнай сувязі. Вельмі хочацца, каб вы рэагавалі (вусна ці пісьмова) на любую з'яву, што вас хвалюе. Абвяргайце, дапаўняйце, дзяліцеся досведам... Усё гэта — не для бюракратычнай справаздачнасці, а для ўзаемнай карысці, узаемнага творчага ўзбагачэння. Ніколі не прасіў раённае начальства павялічыць нашу падпіску. Не прасіць трэба, а справу рабіць. І нам, і вам. Глядзіш, усё і атрымаецца.

"некамфортны" шрыфт, які нельга павялічваць, бы на камп'ютары, дзівячыся, часам, на злабадзённыя тэксты. "Культура", як і іншая папяровая прэса, мае ўсе гэтыя складнікі плюс — сваю спецыфіку: імкнецца ахапіць галіну культуры Беларусі, аддаўшы належнае розным яе творцам, што, па шчырасці, сёння практычна немагчыма. Але — імкнецца, ператвараючыся ў "чысты прадмет мастацтва".

Здаецца, ну што можа быць агульнага ў дырэктара сельскага клуба і рэжысёра эксперыментальнага тэатра? У скрыпача сімфанічнага аркестра і баяніста лакальнага аматарскага калектыву? У чыноўніка міністэрства і грамадскага дзеяча? Газета, якая можа напісаць пра першых, другіх, і трэціх.

Нас часта папікаюць рэгіёны, што мы мала надаем увагі іх дзейнасці на ніве культуры, засяроджваючыся на сталічных падзеях і высокім мастацтве. Але давайце пачнем з таго, што паняцці "ста-

ТЭКСТЫ

Ілья СВИРЫН, рэдактар аддзела "К"

Яўген РАГІН, рэдактар аддзела "К"

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, аглядальнік "К"

Настасся ПАНКРАТАВА, рэдактар аддзела "К"

Алег КЛИМАЎ, спецыяльны карэспандэнт "К"

Пагаворым пра культуру і пра... "К"

Пяцёра пра падпіску, тэндэнцыі і рэдкія выключэнні

Пра сталіцу і правінцыю

Матэрыял пра праект contemporary art і побач — рэакцыя на выстаўку традыцыйнага мастацтва ў рэгіёнах... Часам, калі я чытаю сваю газету, не магу не дзівіцца з той прычыны, якія розныя падзеі і меркаванні аб культуры яна спалучае. Сельская культура і гарадская... Традыцыйная і сучасная... Адэпты адной — праціўнікі іншай. Пры тым, што выданне часам спалучае неспалучальнае, лічу, што "Культура" ўсё ж адлюстроўвае тое, што адбываецца навокал: розныя светаполяды, адчуванні часу, якія павінны дзесьці сустракацца. І ў гэтай разнастайнасці — відавочны плюс газеты, бо агульнай "мовы", на якой гаворыць беларускай культуры, ужо даўно не назіраецца. Кожны жыве ў сваім часе і асяроддзі, рэдка выходзячы за "агароджу" ўласнай парафіі.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Кажуць, што, уласна, і самі друкаваныя газеты, хутка нікому не будуць патрэбныя, саступішы медыя ў Інтэрнэце. Але папяровая прэса — на тое і папяровая, што мае прыемны для кагосьці архаічны складнік: яе матэрыяльнасць. Гэта архіў, які дзесьці можа ляжаць і пыліцца, гэта фармат, які можна гартаць і рваць, вядома, гэта сродак (ужо не такой масавай) інфармацыі, які можна чытаць. Так, "ламаючы" вочы аб

большасць артыкулаў прысвечана традыцыйнай культуры, а на contemporary art месца амаль не застаецца". Гэтае ж пытанне я перыядычна чую ад іншых творцаў. Пагаджуся: так, мне самой хочацца часцей звяртацца да тэатра, больш публікаваць рэцэнзій, дэталёвых разглядаў і сумесных з крытыкамі дыскусій, але... Дзетая наяўная, а не патэнцыйная аўдыторыя, для якой нашы журналісты штодня бяруцца за пяро?

Настасся ПАНКРАТАВА

Ёсць адзін непразудзаты дакумент: у ведамасці па падпісцы на "Культуру" адзначана, што колькасць экзэмпляраў, выпісаных цэнтральнымі тэатрамі, музеямі, кінаўстановамі па рэспубліцы дасягае хіба 1% ад усяго аб'ёму падпіскі на газету! У асноўным яны выпісваюць па адным асобніку на арганізацыю. Камусьці ж наогул хапае дайджэста, замоўленага ў Нацыянальнай бібліятэцы, іншыя ўвогуле абыходзяцца без галіновага выдання, а калі выходзіць матэрыял, то просяць даць спасылку на яго на сайце газеты...

Прапісная ісціна: без чытача газета існаваць не можа. Дык шчыра прызнайся, колькі з тых, хто стала гаворыць, што сучаснаму мастацтву не хапае прафесійнай крытыкі, выпісвае галіновыя выданні? Ізноў асабісты ўражанні: сутыкаюся з адным дзеячам мастацтва і адмыслова рыхтуюся да рэзкіх пытанняў з-за дыскусійнага матэрыяла, што наўпрост тычыўся дзейнасці яго ўстановы. Але размовы не ўзнікаюць. Разумею, што матэрыял чалавек не бачыў...

Проста часу не стае?

На днях сустрэла ў кулісі аднаго з тэатраў даўняю знаёму. "Чаму вы так мала пішаце пра тэатр? — замест прывітання запытала яна. — Што ні нумар —

У маім тэатральным дзяцінстве на століках акцёраў ляжалі часопіс "Тэатр" і газета "Савецкая культура". За "Літаратуркай" ганяліся, а потым да позняй ночы абмяркоўвалі на кухні артыкулы. Сёння ж баюся запытацца, у каго з членаў шматлікіх творчых калектываў аформлена індывідуальная падпіска на якуюсць прэсу ў прыныце... Знаёмая, з якой я пачала артыкул, штотыднёва набывае "Культуру" ў кіёску. Яна — рэдкае выключэнне. Часцей акцёры ды рэжысёры знаёмяцца з артыкуламі па выразках, якія загадчык літчасткі размясціў на дошцы аб'яў...

Вось і атрымліваецца, што даведчанай публіцы, мяркуючы па лічбах падпіскі, не стае часу, скажам так, на забеспячэнне сябе тым ці іншым выданнем. Таму выбар газеты відавочны: мы асвятляем самыя ярскія падзеі contemporary art, але вялікую плошчу выдаткоўваем для нашых верных падпісчыкаў. Цягам шматлікіх камандзіровак па краіне на свае вочы пераканалася, што культработнікі там сапраўды чытаюць, спасылаюцца на нашы артыкулы на планёрках, абмяркоўваюць надрукаванае з калегамі з суседніх раёнаў. Вельмі хочацца, каб творцы таксама звярнуліся да нашай газеты як да дыскусійнай пляцоўцы. Балазе — прастора гэта існуе і яна адкрытая. Звяртайцеся!

Што б гэта значыла?..

Я, хутчэй за ўсё, не напішу нічога такога, што моцна адрознівалася б ад зместу нататак маіх таварышаў-калегаў, якія апублікаваны на гэтай жа паласе. Вазьму шырэй і спашлюся на свае зносіны з музыкантамі, якія працуюць у розных жанрах.

Алег КЛИМАЎ

У хвіліны і гадзіны размоў з імі пра ўсё, што трапіла на язык, здаралася, пытаўся я іх і пра тое, а ці чытаюць яны цяперашнія папяровыя СМІ. І ў 18 выпадках з 20 атрымліваў у адказ "не". Першае выключэнне заключалася ў тым, калі артысту нейкі добраахвотнік паведамаў, што бачыў матэрыял, у якім згадваецца гэты выканаўца. Ну і калі чалавек валодаў ганарыстасцю, якая перавышала сярэдня паказчыкі, і не знаходзіў адпаведнага артыкула ў Інтэрнэце, то якім-небудзь чынам ён да яго дабіраўся. Другое — ў цікавасці музыканта да нейкага прадмету (варыянт — да нейкай аналітыкі), пра якія вялася гаворка ў матэрыяле, што, зноў-такі, адшукаць у Сеціве яму не ўдалося. Альбо ў вялікай любові да вызначанага друкаванага выдання наогул. Але, натуральна, падпісчыкаў сярод знаёмых артыстаў у мяне не аказалася.

Не-не-не, грамадзяне гэтыя сочаць за курсамі валют і ім цікава, у якім кірунку мяркуе рухацца гурт "J:Morc" у бліжэйшыя год-патаўтара. Але паколькі яны — людзі, якія ідуць у нагу з прагрэсам, то з нейкага часу проста адмовіліся ад папяровага фармату, аддаўшы перавагу гаджэтам.

Я іх разумею (пра "і падзяляю такую пазіцыю" нічога не напішу). Але працягваю пісаць у перыядычнае папяровае СМІ і працаваць у ім. Вунь, музыкант, тэатральны і кінаакцёр Дзмітрый Есяневіч пасля нашай з ім паездкі ў яго родную вёску Чарнаградзь паабяцаў, што падпішацца на "Культуру". І што б гэта значыла?..

Камертон

Мінулы сезон упершыню прынёс Беларусі каму дзяржаўнаму акадэмічнаму музычнаму тэатру суквецце ўзнагарод Нацыянальнай тэатральнай прэміі. І тым прыцягнуў да яго асабліваю ўвагу грамадскасьці: чым далей здзівіць колішні “тэатр музкамеды”? Ён сапраўды здзівіў: спачатку прэм’ерай беларускага мюзікала — “Шалом Алейхэм! Мір вам, людзі!” Алега Хароскі, потым — новай пастаноўкай “Маёй кароўнай лэдзі” Фрыдэрыка Лоу. Вось тэмы здзівіў — у розных сэнсах гэтага слова.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Да апошняга са згаданых твораў тэатр упершыню звярнуўся ў 1982-м. Лёс той пастаноўкі Аляксандра Штайна быў зайдзросым. Публіка хадзіла на яе натоўпамі, забяспечваючы аншлагі. А псіхалагічна тонкае партнёрскае суладдзе Наталлі Гайдзі і Рыгора Харыка, які ў 1990-я з’ехаў у ЗША, нават з самых грозных крытыкаў выцскала не толькі замілаванне з кампліментарамі, але і скупую плязу. Зразумела, паўтарыць той спектакль, хаця б часткова, было нельга — трэба было рабіць штосьці прынцыпова іншае. Ці не ставіць увуголе. Нядаўка здагадацца, чым кіравалася кіраўніцтва тэатра, прымаючы рашэнне аб пастаноўцы. Твор — расклучаны (у адным толькі Мінску аднайменная п’еса Бернарда Шоу, паводле якой напісаны і мюзікл, ідзе адразу ў двух тэатрах). Музыка — цудоўная (песню Элізы “Я танцаваць хачу!” ведае кожны). А тое, ці ёсць патрэбныя выканаўцы, — дробязі: трэба — значыць, будуць.

З аднаго боку, можна толькі радавацца, што маладыя артысты, ледзь прыйшоўшы ў тэатр, атрымліваюць

Раскадроўка

Падчас міленіума свет чакаў збою ў камп’ютарых. Але лік на трэцюю тысячу гадоў пайшоў без асаблівых форс-мажораў. Калі не лічыць асабісты: маё першае апавяданне знікла ў “вантробах” камп’ютара адной з рэспубліканскіх газет. У ім я пісаў пра чалавека, які зайшоў у электрычку на станцыі “Беларусь” (так называецца станцыя ў Заслаўі), сказаў, што ён — звычайны беларускі бомж. Размаўляў бомж — па-гутарцы адчувалася, што чалавек адукаваны — па-беларуску.

Успамін пра гісторыю 15-гадовай даўніны прыйшоў да мяне пасля прагляду дакументальнага фільма Настасі Мірашнічэнка “Скрыжаванне”. Я гэты фільм з арыгінальнай рускамоўнай назвай “Перекресток” па-беларуску назваў бы нават так: “Ростань”. (Пра гэты фільм “К” пісала падрабязна адразу пасля яго прэм’еры. — Рэд.) Рэжысёр выразнай кінематграфічнай мовай паказала год жыцця гомельскага мастака Валерыя Ляшкевіча, які жыў і стварае свае работы на вуліцах горада над Сохам. Але 65-гадовы мастак не толькі творыць на свежым паветры. Летам ён праводзіць ноч на лавах у парку, зімой спіць, сядзячы на вакальным крэсле. Ён — “бомж”. На жыццё гамяльчанін амаль не скардзіцца. Больш цікава для яго гутарыць пра мастацтва. “Сваім стылем творчасці я абраў сімвалізм, — краасмоўнічае ў фільме Валерый Ляшкевіч. — Зобыльшага — з практычнага падыходу: каб ствараць гэтыя карціны — не патрэб-

Гастролі сімфанічнага аркестра БДАМ “Молодзь Акадэміі музыкі — молодзь Беларусі” пройдзе па абласных цэнтрах **22 — 27 верасня.**

Сцена са спектакля “Маё кароўнае лэдзі”. Фота Сяргея СІМЯКА

“...Лэдзі” і Джэнтльмены

адразу цэнтральныя партыі, часта — на вырост. Яшчэ часцей — не адпаведнага сабе старога ўзросту. З іншага ж боку, няблага задумца і над тым, каб той самай моладзі не нашкодзіць — і маральна і вакальна. З “...Лэдзі” ў гэтым сэнсе працей: Шоу, паводле якой напісаны і мюзікл, ідзе адразу ў двух тэатрах). Музыка — цудоўная (песню Элізы “Я танцаваць хачу!” ведае кожны). А тое, ці ёсць патрэбныя выканаўцы, — дробязі: трэба — значыць, будуць.

З аднаго боку, можна толькі радавацца, што маладыя артысты, ледзь прыйшоўшы ў тэатр, атрымліваюць

амалажэння аўдыторыі тэатра, бо пакуль туды ходзіць пераважна больш сталае пакаленне. Адпаведна, трэба было неяк скарэктаваць і сюжэт, бо ў адрозненне ад п’есы, музычны твор не нашкодзіць — і маральна і вакальна. З “...Лэдзі” ў гэтым сэнсе працей: Шоу, паводле якой напісаны і мюзікл, ідзе адразу ў двух тэатрах). Музыка — цудоўная (песню Элізы “Я танцаваць хачу!” ведае кожны). А тое, ці ёсць патрэбныя выканаўцы, — дробязі: трэба — значыць, будуць.

Кадр з фільма “Скрыжаванне”

“...Рана ў срцы”

Паралелі на ростанях

Дзве асобы адной Бацькаўшчыны: кінаверсіі Настасі Мірашнічэнка

на майстэрню, можна працаваць у любых умовах. Да таго ж, праца ў стылі сімвалізма дапамагае хутка спраўляцца з творчай задачай і пазбягаць падсухаць карціны.” Гомельскі мастак, які спіць пад летнім небам, кажа пра адчуванне поўнай безабароннасці ў гэтым свеце. І марыць пра сваё ўласнае жылло. Для гэтага ён штогод цэлага года праводзіць у паўстанні Пальміры Пальміры мастак зарабляе капейчыну на сваю мару і кажа, што ў горадзе на Ныве адчувае сябе значна горш, чым на Радзіме. “Бо калі я памру ў Гомелі, мяне хоць пакаваюць у роднай зямлі, а калі сканаю тут, невядома, што са мной будзе.”

Лёс мастакоў няпросты ва ўсе часы, але, здавалася б, у XXI стагоддзі на ўсходзе Еўропы творчы чалавек можа мець спадзеў на мінімум дабрабыту. Аказваецца, не заўсёды. Я зацікавіўся творчасцю рэжысёра і паглядзеў яшчэ адзін фільм

спадарыні Мірашнічэнка “Рана ў срцы” — пра жыццё Міхала Клеафаса Агінскага. (Названая служба таксама была адрэзананавана ў свой час “К”. — Рэд.) Багацце роду Агінскіх, прыбытковыя маёнткі Мігорада, у якім пражывіў трынаццаць гадоў, пакуль там яго гідка не звольнілі з працы. На праспектах Паўночнай Пальміры мастак зарабляе капейчыну на сваю мару і кажа, што ў горадзе на Ныве адчувае сябе значна горш, чым на Радзіме. “Бо калі я памру ў Гомелі, мяне хоць пакаваюць у роднай зямлі, а калі сканаю тут, невядома, што са мной будзе.”

Аляксей ЧУБАТ, журналіст

ялогі застаюцца ўсяго толькі звязкай, якая дапамагае іх хутчэй злучыць. А тут — паўнавартасная драматычная п’еса, у якую пры жаданні можна і музыку дадаць — не зашкодзіць. Дый артыстам (а тым больш, маладым), для якіх галоўным выразным сродкам застаюцца ўсё ж спеваы, а не размовы, цяжкавата трымаць аўдыторыю ажно тры гадзіны, асабліва ў час працяглага дыялогаў, дзе музыка ім не дапамагае.

Тым не менш, гледчыя генеральнага прагноу, які праводзіўся “на публіку”, паставіліся да прэм’еры прыязна. А вось мастацкага рада спектакль не прыняла. Выпадак унікальны, бо раней у тым жа тэатры, не гаворачы пра іншыя, звычайна прымалі і адкрытыя мастацкія правалы — спектаклі, дзе увуголе цяжка было знайсці хаця б штосьці з прэтэнзіяй на высокую мастацкасць і добры густ. Вынеслі рашэнне — спектакль дапрацаваць у тэрмін да трэцяга паказа. Першыя ж два не забаранілі (квітка на іх ужо былі прададзены!), проста артыстам не выплацілі ганарар: маўляў, усё па закону, юрыдычна правільна. Але ж ёсць яшчэ этычныя тонкасці!

Заўважу, што пасля скарачэнняў спектакль, атрымаўшы-такі афіцыйнае “добра”, не стаў... лепш, як падаецца. Ён і сапраўды крыху скарэктаўся, але не паводле ўспрыняцця сцэнічнага часу, бо знізўся тэмпарытм, знікла былая энергетыка і акцёрскае эйфарыя (“Мы гэта зрабілі!”), парушылася драматургія. Але не будзем шукаць правых і вінаватых. Звернем увагу на саму тэндэнцаю, што пасля года развіцця ў тэатры дагэтуль, сыдохцячы, у тым ліку, ад кіраўніцтва калектыву.

Некалькі гадоў таму Музычны тэатр пачаў актыўна ўключаць у рэпертур оперы, прычым не толькі камічныя. Але публіка, прывучаная да іншых жанраў, “не пайшла”. І ўзнік крэн у супрацьлеглы бок — да спектакляў музычна-драматычных,

з акцэнтам на апошнім складніку. Гэта тэндэнцыя выяўляецца і ў неаднаразовых гастроях расійскіх драматычных тэатраў на сцэне нашага Музычнага, і ў яго ўласных прэм’ерах — апошніх і будучай. Калі верыць сайту, у лістападзе нас чакае новая пастаноўка “Вяселля ў Малаінаўцы”. А нядаўні “Шалом Алейхэм!...” меў акурт тая ж недахопы, што былі прад’яўлены “...Лэдзі”: зацігнулася па часе, ухіл у бок драматычнага дзеяння. А да іх — яшчэ і некаторыя этычныя пытанні, звязаныя з аўтарствам: у дадатак да партытуры Алега Хароскі (дакладней, замест спектакль яе фрагментаў) выкарыстаны ўсе асноўныя хіты з легендарнага брадвэйскага мюзікала “Скрыпач на даху”. Да ўсяго, было ў “Шалом...” і пэўныя парушэнні паліткарэктнасці, пра якія ў “К” у свой час гздалася. Ды усё “цудоўна”!

Што ж да “...Лэдзі”, дык пры ўсіх недахопах (зацігнулася, адмова ад псіхалагічнай дэталізацыі на карысць яркаму відовішчу, прыцягальнаму для моладзі, выкарыстанне ўстаўных нумароў у аўдыязнак, нелагічнасць, неапраўданасць фіналу і іншых) спектакль трэба ўспрымаць як творчы эксперымент. Сярод адметнасцей пастаноўкі адзначым імкненне ўзняць, як у Бернарда Шоу, тэму жаночай самастойнасці, спробу звярнуцца да полістылістыкі, уключаючы рэп, шматлікасць (нават залішняю) і яркасць сцэнічных стройў, добрыя акцёрскія працы — асабліва Лідзіі Кузьміцкай ў ролі маці (спедз за яе ж маці ў “Шалом Алейхэм!...”). Хай не ўсё ў спектаклі атрымалася (на штосьці элементарна часу не хапіла, бо тэрмін на падрыхтоўку быў скарачаны), але праца была праведзена вялізная — у тым ліку, у дачыненні да моладзі, дзе вылучаецца каларытная Аляксандра Рымкевіч. І вынікі абавязкова адаб’юцца ў далейшым.

Валерыя Ляшкевіч, будзем спадзявацца, асветліцца божай ласкай пры яго жыцці. І пакуль ён ідзе сваім шляхам (гомельскі мастак зараз адчувае шчырую дапамогу з усіх бакоў), нам не варта чакаць, калі ўласных твораў для пачатку прызнаюць у мяжы, каб потым падключыцца і самім да ўсплёнення землякоў. Не трэба прыслухоўвацца да чужога меркавання ў бяззі не падацца знаўцам. Калі вы ўжо цікавіцеся культурай — у вас ёсць імкненне да прыгожлага, ёсць густ. Неабходна браць на сябе адказнасць прызнаваць лепшыя праявы сваёй роднай культуры кішталтам сусветнага ўзроўню.

Так, бачыць у чалавеку чалавечай у наш час вымагае высілкаў. Для таго, каб угледзець у “бамжы”, які жыўе побач з табой, іскры Божага таленту і не пабаяцца данесці гэтую іскры да іншых людзей, патрэбна асабліва мужнасць. Прынамсі, мастацкая мужнасць спадарыні Мірашнічэнка.

Да слова, у 1994 годзе па беларускім тэлебачанні пачуў цытату з Адама Глобуса. Яна запала мне ў душу. Прывяду яе па памяці: “Стая на крыжы беларускіх дарог і не бачу напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе Бог”. Так і розныя героі рэжысёра: гістарычны герой два лішкам стагоддзі таму чаху, дзе ягоны Бог і ўсімі сіламі ішоў да свайго ідэала. Сучаснік з фільма “Ростань” да гэтай пары стаіць на крыжы дарог і не мае сілы выбраць куды ісці. Па інерцыі ездзіць у суседнюю дзяржаву, думае здабыць свой дабрабыт праз яе, хаця, як бачна з напрамку, дзе

(Працяг. Пачатак на старонцы 1.)

Перакананы, усё ў Каці наладзіцца. Галоўнае, каб была цікавасць да семінараў, што праводзяцца ў вобласці, да прагі самаўдасканалення. А на сёння усё ў Дукорскім СДК тыповае, так бы мовіць, усё, як і ва ўсіх. Так што здзівіць чытача перадавым дукорска-клубным досведам мы пакуль не можам. Заедзем сюды праз пару гадоў, калі, спадзяёмся, малады кіраўнік установы атрымае не толькі дыплом, але і досвед.

Даведаліся, што на другім паверсе, у бібліятэцы, працуе таксама малады спецыяліст і былы мэтавік — Марыя Крафт. Не маглі не заскочыць. Пазнаёмліся. Маша скончыла Педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка. Паскардзілася, што пачынае хварэць, што справаздачнай пісаніны шмат, што сумуе... Каемся, развесяліць дзяўчыну мы так і не здолелі. Нават самі трохі засулавалі. Таму адправіліся да прыватнікаў, якіх нам дзяўчаты самі параілі наведаць.

(Не)лірычнае адступленне
Яўген Рагіна

Маю права на старэчыя пытанні. І што яны, маладыя, усё ў папсу ірвуцца, нібыта мёдам беларускі шоўбіз намазаны? Дзе яны, шматлікія пераможцы шматлікіх конкурсаў? У першым эшалоне нашай эстрады — спрэс пустыя месцы. Нават і тэму гэтую працягваць не жадаю.

Няхай Каця Гаўрылюк спявае! І ў мяне ёсць канкрэтная прапанова як ёй стаць для пачатку сапраўднай дукорскай этназоркай. На дапамогу Уладзімір Караткевіч прыйшоў з апісаннем дзядзькавання. Памятаеце, у "Каласах пад сярпом тваім" княжычаў адпраўлялі на некалькі гадоў ў сялянскую сям'ю, каб ведалі дакладна, як хлеб вырошчваецца і каб ад народа не адрываўся.

Дык мо варта супрацоўнікам СДК займаць этнападворак з імітацыяй поўнага сельскагаспадарчага кругавароту? І паколькі ў "Дукорскім маёнтку" за кошт ўласнага ўдзелу ў тэатралізацыі можна адчуць сябе шляхцічам, дык чаму б клубнікам не прапанаваць хаця б паўгадзінную платную паслугу для дзяцей "шляхты" пад назовам "дзядзькаванне"?

Журналісцкі аўтатур газеты "Культура"

Ці заспявае шляхта ў Дукоры?

Дзяржаўныя і прыватныя інтарэсы: знайсці кропку перасячэння

Андрэй Захарніка (справа) і Яўген Рагіна ля макета маёнтка ў Дукоры.

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Віцебшчына /

У кадры — яблык

Падведзены вынікі абласнога конкурсу фотаздымкаў "Яблычны мікс", які быў арганізаваны спецыялістамі Віцебскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці.

Конкурс зладзілі ў рамках Абласнога свята аматарскіх аб'яднанняў "Яблычны фэст", прысвечанага 130-годдзю з дня нараджэння вядомага селекцыянера Івана Сікоры, які будзе ладзіцца сёння ў вёсцы Алашкі на Шаркаўшчыне, дзе садавод жыві і працаваў. У свяце прымаюць удзел калектывы мастацкай самадзейнасці з Віцебскага, Гарадоцкага, Докшыцкага, Лёзненскага, Пастаўскага і іншых раёнаў вобласці... Усяго ж ў конкурсе фотаздымкаў паўдзельнічалі 25 фотааматараў з 11 раёнаў і гарадоў Віцебшчыны.

Лепшыя здымкі на яблычную тэматыку ад кожнага ўдзельніка конкурсу змешчаны на выстаўцы "Яблычнага фэста". Пераможца ў намінацыі "Фота дня" будзе адзначаны па прынцыпе "народнага галасавання". Адбудзецца і цырымонія ўзнагароджання пераможцаў

"Яблычнага міксу", для вызначэння якіх было створана журы. Гран-пры было прысуджана Лью Цюлькевічу з Наваполацка, лаўрэатам I ступені стала Наталля Сакалова з аграгарадка "Копці" Віцебскага раёна, лаўрэатам II ступені — Васіль Мядзюха з Мёраў, лаўрэатам III ступені — Дзяніс Будкін з Оршы.

Андрэй СТРУНЧАНКА, вядучы метадыст Віцебскага АМЦНТ

Маларытчына /

І два павукі...

Раённае аматарскае аб'яднанне "Скарб талентаў" існуе пры Маларыцкім раённым цэнтры народнай творчасці з 2009 года. Ім кіруе Ала Назарук, метадыст-майстар МРЦНТ.

— У аб'яднанні — 15 чалавек рознага ўзросту, жыхары Маларыта, вёсак Ужова, Хаціслаў і Дарапеевічы. Яно згуртоўвае народных умельцаў і прыхільнікаў традыцыйнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Ала Назарук — саломкапляцельшчыца. А яшчэ любіць спяваць. Менавіта любоў да песні і прыняла Алу Назарук у Гродзенскае музыч-

нае вучылішча, дзе яна стала набываць спецыяльнасць "Кіраўнік акадэмічнага народнага хору". Вучылася і адначасова ўладкавалася на працу дырэктарам Макранскага СДК. На гэтай пасадзе шчыравала ажно 12 гадоў.

— У Макранах змагла рэалізаваць захапленні: і спявала, і вяла гурток "Крынічка" па саломкапляценні, — распавядае Ала Сцяпаняўна.

Затым Ала Назарук пераязджае на сталае жыхарства ў Маларыту, дзе ўладкоўваецца на працу ў Раённы цэнтр народнай творчасці. Тут жанчына працягвае займацца сваёй любімай справай.

Работы Алы Назарук бачылі ў Польшчы, Украіне, краінах Балтыі. Цяпер Ала ўдзельнічае ў конкурсе саломкапляцення, што ладзіцца ў рамках штогадовага "Ягелонскага кірмашу" ў польскім Любліне. На суд журы будзе прадстаўлена 47 работ майстрых, у тым ліку і 2 вялікія саламяныя павукі-абярэгі.

А нядаўна Ала Назарук пашырыла кола сваёй творчасці. Майстрыха з задавальненнем пачала асвойваць пляценне з лазы і берасты. Ужо з'явіліся першыя творы.

Мікалай НАВУМЧЫК
Фота аўтара

Як шаблю ў руцэ трымаць

Ля уваходнай брамы сустрэлі Сяргея Кузменку, дырэктара "Дукорскага маёнтка". У свой час ён працаваў інжынерам меліярацыі і абслугоўваў мясцовую, тады яшчэ калгасную, гаспадарку. Пару гадоў таму знаёмыя прапанавалі заняцца адраджэннем гістарычнага аб'екта. Пра тое, што ўцягнуўся ў гэтую справу сёння спадар Сяргей не шкадуе. Адно сцігла прызнаецца, што пакуль рэалізавана толькі блізу паловы з задуманага.

Адрасу зробім акцэнт на тым, што намеснік дырэктара "Дукорскага маёнтка" Андрэй Захарніка называе ўстанову не камерцыйнай, а асветніцкай. (Вельмі важны нюанс.) Тым не менш, комплекс упэўнена зарабляе на наведвальніках грошы і развіваецца літаральна на вачах. Ініцыятывы нават стрымліваць даводзіцца. Пачаў дзейнічаць "Дукорскі маёнтка" у красавіку. Афіцыйна комплекс адкрыўся 25 чэрвеня, але за кошт публікацыі ў Інтэрнеце сёння туды завітваюць сотні гасцей, у чым мы пераканаліся па колькасці аўтамабіляў на паркоўцы.

З'явіліся і першыя фінансавыя вынікі: сёння ўсе заробкі супрацоўнікам і бягучыя плацяжы выплачваюцца за заробленых ад наведання комплексу турыстамі сродкі. Дадатковыя фінансавыя ўліванні інвестара ўкладваюцца толькі ў будаўніцтва і развіццё. Лічыце самі. За адзін уік-энд комплекс прымае каля тысячы чалавек. Кошт білета — 40 тысяч беларускіх рублёў. Атрымліваецца, такую вырочку, што атрымлівае прыватны комплекс за пару дзён, мясцовы СДК можа зарабіць толькі цягам васьмі гадоў...

Не наша задача кагосьці ў такой сітуацыі папракаць, бо разумеем — ва ўстаноў розныя фінансавыя магчымасці для развіцця, і, у рэшце рэшт, розныя мэты і розная мэтавая аўдыторыя. Гэта хутчэй добры ўзор, як можна эфектыўна выкарыстоўваць нашу культуру, адначасова прапагандуючы яе і зарабляючы на ёй.

Дзякуючы рэкламе людзі на тоўпам пацягнуліся ў комплекс паглядзець на розныя цікавосткі. Згадайма хаця б так званы "перакулены" дом, які нарабіў шмат ажыятажу ў Інтэрнеце. А той жа наваколны парк, які выпраменьвае неверагоднае пачуццё старасвецкасці? Можна пакатацца на конях і навучыцца трымаць сапраўдную шляхецкую шаблю. Здавалася б, стваральнікам можна спыніцца ды пажынаць плады выніковай пра-

цы. Але ж не! Яны працягваюць літаральна капачь гісторыю, шукаючы самую розныя факты адносна палаца ў Дукоры ў аічынных і замежных архівах. Адна з апошніх дакументальных знаходак — прывілей караля Жыгімонта I 1529 года аб наданні шляхецкай годнасці роду Оштарпаў — уладальнікаў Дукоры.

(Не)лірычнае адступленне
Кастуся Анатанавіча

Кожны наш аўтатур — гэта не толькі само падарожжа, але і грунтоўная падрыхтоўка да яго. Так, часам атрымліваецца завітваць ва ўстановы культуры зусім выпадкова. І ўсё ж, каб не цалаваць замок на яе дзвярах, даводзіцца маніторыць інфармацыю на сайтах ці саміх устаноў культуры (што ў большай ступені тычыцца музеяў), ці райвыканкамаў. Часам безвынікова. Ётым разам прыемна здзівіла, што на афіцыйных інтэрнэт-старонках раёнаў пачалі з'яўляцца не толькі спісы ўсіх устаноў культуры, але нават іх тэлефоны і расклад працы. Хочацца, верыць, што да нашых публікацый прыслухоўваюцца, а гэтая тэндэнцыя будзе пашырацца на ўсе рэгіёны краіны.

Нам — не паралельна...

Мы пагаджаемся з Андрэем Захарнікам, што Беларусь — не толькі сялянская краіна. Прынамсі, не была такой у мінуўшчыне. Палітыку ліцвінскай незалежнасці і заможнасці старанна "выгablёўвалі" лепшыя прадстаўнікі шляхты, той, замкавыя мury якой і па сёння нагадваюць нам пра веліч іх думкі і здзяйснення... Не ідэалізуем магнаўта, але перакананы, што вытокі беларускай інтэлігентнасці, высакароднасці ў адстойванні нацыянальнага інтарэсу — у шляхетнасці. І няма першага, калі забываешся на другое. Сялянскія народныя песні нашы аўтэнтчныя гурты зберагаюць і прапагандуюць. А песні шляхты? Не толькі ж "...Белага каня" запявалі магнаты пад час баяванняў ды бяды!

Дакладна ведаем толькі адно: за адраджэнне шляхецкай культуры ўзяліся ў "Дукорскім маёнтку" грунтоўна. Справа, на наш погляд, дзяржаўнай важнасці.

Стваральнік комплексу прапагандуюць не проста пазнаёміцца, але далучыцца да светапогляду

Ала Назарук з конкурснымі работамі.

Касцюковіцкія артысты выступаюць на Браншчыне.

нашых продкаў. Вядома, праз яго матэрыяльнае ўвасабленне, да прыкладу, праз кулінарыю. Не выпадкова, на адкрыцці комплексу арганізатары частавалі гасцей пячыстай верашчакай. Можна навучыцца тут не толькі правільна трымаць шаблю, але і карыстацца ёй, або, у рэшце рэшт, выпіць чарку на лязе.

І ўсё ж арганізатары баяліся, што людзям будзе не цікава. Але рэакцыя шматлікіх гасцей пацвердзіла — наша краіна мае трывалы арыстакратычныя карані.

Падчас размовы заўважаем, што побач са сталом спадара Андрэя ляжаць шабля, дуда, барабан. Нашы здагадкі пацвярджае сам намеснік дырэктара. Ягоная пазіцыя за годы працы ў сферы краязнаўства і турызму акрэслілася выразна: хочаш нешта рабіць і не ад каго не залежаць — рабі гэта самастойна. А таму супрацоўнікі комплексу сядзяць у сядле, валодаюць шабляй і музычнымі інструментамі, могуць навучыць і старадаўнім танцам.

Яшчэ адзін цікавы момант, з якім нам давялося неаднаразова сутыкнуцца ў гэтым аўтэнтнасці. Андрэй пераехаў разам з сям'ёй з Мінска, зняў хату ў Дукоры, далучыў да шляхецкай культуры сваіх дзецей. Ці не стала тэндэнцыяй, калі людзі, прыхільныя да культуры і чыстай экалогіі змяняюць сталіцу на глыбінку? І, галоўнае, не шкадуецца пра гэта!

Ніна Саміёўна і Кацярына Гаўрылюк.

У "Дукорскім маёнтку".

У "Дукорскім маёнтку".

■ У СДК са спонсарамі — праблема. У прыватнікаў — сталы інвестар. Клубнікам добрай апаратуры не стае, а супрацоўнікі комплексу і шаблі, касцюмы і іншае самі робяць. Цікава ўявіць, што атрымаецца, калі далучыць СДК да паспяховай прыватнай установы — хаця б у якасці **падшэфнай арганізацыі**. Вось толькі наўрад ці інвестары комплексу на эксперымент пагодзяцца.

маецца задума, каб госці комплексу змоглі не толькі ўбачыць увесь працэс стварэння шляхецкага строя, але і прагуляцца ў ім па парку.

А вось з кім супрацоўнічае "Дукорскі маёнтак", дык гэта з раённым краязнаўчым музеем. Акрамя выставак мясцовых твораў, у прасторы комплексу (яшчэ колькі дзесяцігоддзяў таму тут, у Дукоры, размяшчаўся раённы музей) прадстаўлены планшэты з выявамі Дукоры пачатку і сярэдзіны ХХ стагоддзя.

Маецца дамоўленасць і са Зміцерам Сасноўскім з гурта "Стары Ольса". Пры яго дапамозе ў дукорскім комплексе плануецца стварыць Музей беларускай музыкі. Што немаляважна — жывы музей. Возьмем цыстру, колавую ліру... Пералічваюць найменні старадаўніх музычных інструментаў можна доўга. Іншая справа, што сярэднестатыстычны чалавек нават не ўяўляе як яны выглядаюць, не кажучы ўжо пра іх гучанне. У Дукоры плануецца гэта выправіць. Спадар Андрэй перакананы, што гісторыя павінна ўваходзіць у чалавека не толькі праз зрок і дотык, але ў тым ліку і праз пачуцці.

Агульнае (не)лірычнае заключэнне

Дазволілі сабе раскошу паразважаць, а куды рухацца нашым клубнікам ды бібліятэкарарам, калі пад бокам культурна-гістарычным асветніцтвам займаюцца прыватнікі. Адназначна адно: работнікам культуры проста неабходна нос па ветры трымаць. А ў прыватных ветразі ён дзьме з зайдроснай упэўненасцю. Значыць, па нашым меркаванні, у кльватар варта станавіцца. Безумоўна, на падлопе заставацца ды ў спіну прыватнікам дыхаць крыўдна. А вось стаць патрэбнымі ды незалежнымі — высакародна, шляхетна і, важна ў матэрыяльным плане. Адзін з варыянтаў клубнай патрэбнасці мы ў гэтым матэрыяле прапанавалі. Астатняе — ініцыятыва клубнікаў. Глядзіш, і выкананне плана па аказанні платных паслуг акажацца не такім праблемным. А ў "Дукорскім маёнтку" загучаць урэшце песні беларускай шляхты ў выкананні Кацярыны Гаўрылюк (харавіку тут і карты ў рукі)... Калі хто інакш думае, не маўчыце, пішыце ды тэлефануйце ў "Культуру". Толькі аб'якавымі не заставайцеся.

Фота аўтараў

Працяг матэрыялаў аўтатура журналістаў "К" чытайце ў наступных нумарах газеты.

Не канкурэнцыя, а...

Калі падсумоўваць, то сённяшняя ява такая. У СДК са спонсарамі — праблема. У дукорскіх прыватнікаў — сталы інвестар. Клубнікам добрай апаратуры не стае, а супрацоўнікі комплексу і шаблі, касцюмы і многае іншае самі робяць. Цікава ўявіць, што атрымаецца, калі далучыць СДК да паспяховай прыватнай установы — хаця б у якасці падшэфнай арганізацыі. Вось толькі наўрад ці інвестары дукорскага комплексу на такі эксперымент пагодзяцца.

Але спадар Андрэй не адмаўляе перспектывы супрацоўніцтва з мясцовым Домам культуры. Іншая справа, стэрэатып, які з савецкіх часоў спадарожнічае з самадзейнай рэгіянальнай культуры. Ён і перашкаджае актыўнаму супрацоўніцтву. Як яго разбурыць — пытанне да

метадыстаў, маркетологаў. Галоўнае ж патрабаванне кіраўніцтва комплексу — пазбеганне патэнцыйнымі партнёрамі стылізаванні. Скажам, калі аўтэнтны строй — ён мусіць быць аўтэнтным, як бы цяжка з ім не працавалася.

Закранулі і працу з дамамі рамёстваў. "Дукорскі маёнтак" адкрыты да партнёрскага адносін, бо разумее: будзе багата турыстаў, спатрэбяцца і сувеніры. Праўда, пакуль ніякіх захадаў з боку мясцовых рамеснікаў не было. А таму комплекс супрацоўнічае з народнымі майстрамі, якія не першы год вырабляюць сувенірную прадукцыю, разумеючы нюансы нацыянальнага і гістарычнага каларыту. Тым часам і свае супрацоўнікі вучацца абыходзіцца з глінай і не толькі. У будучыні плануецца зрабіць працэс вырабу сувенірнай прадукцыі інтэрактыўным. Да прыкладу,

Фотафакт

У Любліне праходзіць кірмаш рамёстваў "Ягелонскі кірмаш". Селета на ім Беларусь прадставіла блізу дваццаці майстроў. Сярод іх — майстар выцінанкі Вольга Бабурына. Падрабязна пра тэндэнцыі фэста чытайце ў наступных нумарах "К".

Фота Алены ЛЯШКЕВІЧ

Падчас імпрэзы на Бялітай крыніцы.

Адзін са здымкаў — пераможцаў "Яблычнага мікса".

Слаўгарадчына / Свята з мядовым водарам

Кожны год 14 жніўня на Слаўгарадчыне, у вёсцы Кліны, каля помніка прыроды рэспубліканскага значэння "Бялітая крыніца", падчас Мядовага спасу праводзіцца свята Макавей.

Летапісная гісторыя "Бялітай крыніцы" пачынаецца з 998 года, калі тут хрысцілі мясцовых радзімічаў. А народнае свята Макавей, таксама вядомае як Мядовы Спас, звязана з ушанаваннем Жыватворнага Крыжа Гасподняга, Божай Маці і святых мучанікаў сямі братоў Макавей. Традыцыя паломніцтва і пакланення "Бялітай крыніцы" у 2012 годзе ўнесена ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Вось і сёлета на свята прыехалі паломнікі з Гомельскай, Магілёўскай, Віцебскай абласцей Беларусі, а таксама з Расіі, каб прайсці хрэсным ходам вакол крыніцы, паўдзельнічаць у святочнай службе, паглядзець на абрад хрышчэння. Шматлікія госці, а іх з кожным годам становіцца ўсё больш, набываюць мёд, асвячаюць яго і, вядома, акунаюцца ў крыніцу. Цікавы факт: вада ў ёй мае

На людным месцы: аглядавая пляцоўка

Касцюковічына / "Зноў з музыкай у дарогу"

У трэці раз касцюковіцкіх артыстаў запрашае на свята паселішча Унашава, што ў Гардзеўскім раёне Бранскай вобласці.

Самадзейныя артысты ведалі і ўлічылі музычны густ публікі, перавагу аддалі вясёлым беларускім і рускім народным песням. Выканалі іх узорны ансамбль народнай песні "Муравушка", народны сямейны гурт "Радня" Муравільскага СДК і дырэктар Шарэйкаўскага СДК Тацяны Зайко.

Добра ўспрымалі гледачы і сучасныя эстрадныя песні, якія падаравалі ім лепшыя выканаўцы Касцюковічыны Аляксандр Селіванаў, Арцём Парфененка, Андрэй Смалякоў і Святлана Захаранка.

На развітанне ў адрас калектываў і салістаў прагучала шмат добрых слоў падзякі ад кіраўніцтва Унашаўскай сельскай адміністрацыі.

Ганна ТУЗЯНКОВА,
вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра НТ і КАР
Фота аўтара

Наталля ДРОБЫШАВА,
намеснік дырэктара
цэнтралізаванай клубнай сістэмы Касцюковіцкага раёна

Паралелі

Нацыянальныя арнаменты і ўзоры на адзенні — энцыклапедыя, па якой шмат чаго можна даведацца пра краіну і народ. Пра гэта задумалася, наведваючы выстаўку жаночага адзення "To be Estonian" ("Эстонскія асацыяцыі"), якая экспанавалася ў мінскім Цэнтры сучасных мастацтваў (а раней — у Віцебскім абласным краязнаўчым музеі).

ЭСТОНІЯ

Характар і асацыяцыі

"To be Estonian" ("Эстонскія асацыяцыі") складалася з некалькіх сэнсавых частак — народныя, паўсядзёныя і вячэрнія жаночыя ўборы. У кожным вобразе заўважная гульня з кантрастамі каляровых элементаў і фактур, якія адначасова аб'ядноўваліся ва ўзвышаныя, строія, лаканічныя сілуэты.

Архітэктурны крой, строгаць ліній і формаў, у асноўным чорна-чырвоная колеравая гама вылучае эстонскі народны касцюм. У гэтым адзенні няма жаночай лёгкасці, "паветранасці", бо тканіна шчыльная (лямец, воўна). Жаночыя касцюмы настолькі стрыманыя, "самавітыя", што, падаецца, у іх затаіўся мужчынскі дух. Эстонія — краіна паўночная, і там, напэўна ж, заўважныя яркія сонечныя блікі, святло, таму і арнаменты на адзенні яркія, іншы раз "індывідуалістычныя", выразныя. Народны касцюм паказвае свой характар праз насычаныя, яркія элементы (жоўты, чырвоны, абрыкосавы), якія вышыты, у асноўным, па верхняй частцы жаночага адзення.

Адна з работ праекта "To be Estonian". / Фота з матэрыялаў выстаўкі

У паўсядзённым адзенні колеравая гама больш мяккая, спакойная, а тканіна — аднатонная (шэры, малочны), але з яркімі ўзорамі. Сакрэт эстонскага адзення ў тым, што яно пашыта выразным архітэктурным кроем, які знакаміты сваёй вымеранасцю і вытанчанасцю ліній. Вячэрнія строі больш выразныя, можна казаць, што яны з характарам. Чорны колер дапаўняецца залацістым адценнем — дэкаратыўнымі вышытымі манеткамі і рознакаляровым букетам з яркіх кветак. Каляровая і кампазіцыйная раўнавага вячэрніх вобразаў, здаецца, робіць жанчыну Эстоніі больш упэўненай у сабе. Нацыянальныя ж матывы прасочваюцца ў сучасным жаночым адзенні ў выглядзе круга, зоркі, кветак, якія раней успрымаліся як талісманы. Такія ўзоры не выглядаюць старамоднымі, а наадварот — падкрэсліваюць індывідуальнасць.

Каб палюбіць нешта, трэба спачатку тую з'яву вывучыць. Зараз дызайнеры не толькі беларускія, але і замежныя, "уплятаюць" у сучасныя мадэлі ніткі айчыннай традыцыйнай культуры. Скажам, наш адмыслоўца ў стварэнні адзення Маша Мароз, калі робіць эскізы адзення, абавіраецца на сілуэт і кампазіцыйна-каларыстычнае вырашэнне беларускіх народных строяў. Яе работы вылучаюцца мінімалізмам у каляровай гаме і строгацю сілуэтных формаў. Нашымі адметнасцямі захапіліся амерыканскі рэпер Snoop Dogg, які прысвяціў Беларусі калекцыю "Snoop loves Belarus" і дызайнеры новай лініі Valentino.

Вольга РОПАТ,

студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ

Час збіраць...

— Запала ў сэрца метафараўнае выказванне міністра Міністэрства замежных спраў Уладзіміра Макея аб тым, што прыйшоў час збіраць гісторыю беларускага народа. Як слушна было зазначана, тая гісторыя пішацца не толькі ў межах адпаведнай дзяржавы, але і сумленнай, дабрачыннай працай яе парасткаў, якія аказаліся з той ці іншай прычыны за яе межамі. Мы, раскіданыя па розных кутках свету, на месцах таксама дбаем пра нацыянальную ідэнтычнасць Беларусі, захоўваем карані. Упэўнена, падобная народная дыпламатыя сапраўды дапамагае рабіць больш значным імідж нашай краіны.

Першае пасяджэнне стала свайго кшталту знаёмствам. Кожны прыехаў са сваёй гісторыяй, праблемамі. Але, канешне, як прадстаўнікі краін мы павінны ўсведамляць, што такія мерапрыемствы арганізуюцца не столькі дзеля гутаркі пра свае нягоды і радасці, колькі дзеля канструктыўнай супрацы.

Мы складалі план для далейшага супрацоўніцтва. Падчас пасяджэння прагучала шмат канкрэтных прапановаў. Прынамсі, вельмі слушнае выказванне па навучальных установах: было б добра, каб Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь нейкім чынам узяло пад свае крыло школьнікаў і студэнтаў нацыянальнай дыяспары. Гутарылі і пра сродкі масавай інфармацыі: у многіх суполак ёсць сайты, бюлетэні, некаторыя маюць нават сур'ёзныя друкаваныя перыядычныя выданні. Хацелася б, каб Міністэрства інфармацыі Беларусі дапамагло неяк аб'яднаць нашы СМІ, стварыла адмысловы партал для такіх інтэрактыўных стасункаў. Так, на сённяшні дзень ёсць газета "Голас Радзімы", сайт і блогі згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына", друкуе інфармацыю пра суайчыннікаў замежжа і газета "Культура", але ж нам усё ж такі бракуе адзінай інфармацыйнай прасторы.

Пакуль яшчэ мы не вызначылі перыядычнасць сустрэч на высокім узроўні, але хацелася б, каб Кансультацыйнаму савету адвдзілася больш за дзве гадзіны. У прадстаўнікоў дыяспары шмат пытанняў і прапановаў. Нездарма наша першае пасяджэнне не абмежавалася заяўленымі рамкамі і значна зацягнулася. Можа, ёсць сэнс у тым, каб кожнаму з аб'яднанняў даслаць папярэдне свае прапановы і меркаванні па тэўных пытаннях, а МЗС структуравала б іх? На гэтай базе, верагодна, лягчэй распрацаваць тэмы дыскусій для наступных з'ездаў, а сумесная падрыхтоўка можа ўзняць на новую прыступку эфектыўнасць нашай працы.

Кансалідацыя згуртаванняў

— Ад некаторых прадстаўнікоў чула, што на месцах дыяспара не заўсёды магла растлумачыць, чаму быў абраны прадстаўнік той, а не іншай суполкі для ўдзелу ў Кансультацыйным саветах. Вельмі адказная роля — прадстаўляць краіну на такім сур'ёзным мерапрыемстве! У дзяржавах, дзе беларускіх згуртаванняў налічваецца дзясяткамі, існавала нейкая разгубленасць, бо не вельмі зразумела прыняццё, па якім прапановалі кандыдатаў амбасады. Этнакультурныя аб'яднанні прагнуць большага дыялогу, празрыстасці. Такія мерапрыемствы павінны сапраўды аб'ядноўваць

Беларусы свету

У Малдове на сённяшні дзень афіцыйна зарэгістравана дзесяць этнакультурных грамадскіх аб'яднанняў. Адно з самых маладых — "Беларускі культурны рух Малдовы". І хоць яно мае не надта працяглую гісторыю, але працуе вельмі актыўна і мае добрыя стасункі з Амбасадой Беларусі. Нездарма менавіта іх прадстаўнік накіраваў на Першы кансультацыйны савет пры Міністэрстве замежных спраў Рэспублікі Беларусь па справах беларусаў замежжа. Сваімі ўражаннямі ад змястоўнай дыскусіі на пасяджэнні, а таксама думкамі пра выхаванне нацыянальнай свядомасці ў моладзі, што часцяком ведае пра сваю гістарычную радзіму толькі па аповедках старэйшага пакалення, падзялілася старшыня названага грамадскага аб'яднання Ганна МАЗУР, якая перад ад'ездам у Кішынёў завітала ў рэдакцыю "К".

Занатавала Настасся ПАНКРАТАВА

МАЛДОВА

Наперад у... этна

З чаго пачынаецца Беларусь для суайчынніка за мяжой?

Ганна МАЗУР. / Фота Аліны САЎЧАНКА

этнічных беларусаў, усебакова нас кансалідаваць.

З дзесяці беларускіх этнакультурных аб'яднанняў Малдовы два — міжнародныя, адно мае рэспубліканскі статус, астатнія — муніцыпальныя. Суполкі часам сутыкаліся з тым, што каардынацыя па вельмі важных пытаннях ішла праз адну ці дзве структуры, якія ўжо набылі аўтарытэт, а да іншых наогул не заўсёды даходзіць інфармацыя. Некалі ў нас на гэты конт існавала добрая практыка Каардынацыйнага савета беларускіх суполак пры Пасольстве Беларусі ў Малдове. Амбасада давала нам такую магчымасць: сустракаліся кіраўнікі згуртаванняў і абменьваліся інфармацыяй, абмяркоўвалі, рабілі сумесныя праекты, будава-

лі планы. На жаль, тая практыка знікла... Але, спадзяюся, сумеснымі высілкамі мы зможам змяніць сітуацыю.

Пікселі моўнага самавызначэння

— Звычайна на сустрэчах аўтэнтычнай суполкі трапляюцца людзі досыць сталага ўзросту. У большасці яны ведаюць беларускую мову не так упэўнена, як ім хацелася б. У старэйшага пакалення, на маю думку, часта ўзнікае комплекс выдатніка: ці размаўляць ідэальна, ці не размаўляць наогул, каб не абразіць родную мову. Відавочна, беларускамоўныя курсы карысталіся б сярод суайчыннікаў попытам. Але стварыць іх — гэта ж цялая і сур'ёзная сістэма. Узнікаюць праблемы ўжо на этапе пошуку педагога. На Кансультацыйным саветах прадстаўніцы Італіі, Іспаніі і іншых краёў распавялі, што не знайшлі ў сваёй краіне кваліфікаванага выкладчыка. Як бачыце, праблема агульная.

На жаль, беларускамоўнае асяроддзе ў этнічных аб'яднаннях знікае. Другое-трэцяе пакаленне беларусаў замежжа не чуе роднай мовы, ім усё больш складана яе прыняць. Чалавек без мовы, як і без душы, жыць не можа. Магчыма, выйце можна знайсці ў стварэнні інтэрнэт-курса беларускай мовы. Ведаю, тая практыка ўжо даўно ўжываецца іншымі краінамі і добра сябе зарэкамендавала. Прынамсі, у Малдове

пры падтрымцы Еўрапейскага саюза праводзіліся інтэрнэт-курсы румынскай мовы для нацыянальных меншасцей. Былі распрацаваны заняткі, ажыццяўлена віртуальная сувязь з выкладчыкам. Мяркую, Міністэрству адукацыі Беларусі можна было б ўзяць той вопыт на заметку...

Змена з нацыянальным прысмакам

— Колькі разоў сутыкалася з сітуацыяй, калі дзеці ці ўнукі нават самых актыўных удзельнікаў нацыянальных аб'яднанняў не праяўляюць інтарэсу да спадчыны прашчурна... Таму першае пытанне, якое ў мяне паўстала,

калі я стала маці: як зрабіць, каб мае трое сыноў усвядомілі і свой беларускі карэньчык. Выснова простая: кветачку нацыянальнага самавызначэння патрэбна расціць з самага маленства. Вось і "Беларускі культурны рух Малдовы" робіць акцэнт на выхаванні дзяцей, моладзі. Зараз мы сумесна з таварыствам па сувязях з суайчыннікамі за мяжой "Радзіма" для адпаведных структур Беларусі распрацоўваем праект міжнароднага культурна-адукацыйнага форуму "Дзеці Бацькаўшчыны". Ідэя ўжо атрымала падтрымку з боку суайчыннікаў з Літвы, Латвіі, Украіны.

Мы прапануем на базе беларускага летніка, напрыклад, "Зубрана", зрабіць адпаведную змену для дзяцей беларусаў замежжа. Той форум уключаў бы і культурны аспект, і адукацыйны. У межах змены можна правесці моўныя курсы, арганізаваць экскурсіі па гістарычных мясцінах. Усё гэта дапаможа маладому пакаленню ўсвядоміць сябе беларусамі, пабачыць Радзіму бацькоў і прадзедаў. Моладзь сёння вельмі актыўная, тая міжнародная стасункі адразу б трапілі ў Інтэрнэт, была б натуральная рэклама для маладых беларусаў замежжа, каб яны далучаліся да аўтэнтычных згуртаванняў. Форум дапаможа вырашыць самае балючае для кожнага этнічнага аб'яднання пытанне: паспрыяе прытоку моладзі ў дыяспору і з'яўленню маладых лідараў.

К

У Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь працуе выстаўка "Падарожжа ў арт-прасторы Ашота Хачатрана" пецябургскага мастака армянскага паходжання. Мінск і Пецябург перыядычна абменьваюцца экспазіцыямі сучасных мастакоў розных кірункаў, і такія праекты становяцца цікавымі ды пазнаваўчымі як для профі ("як цяпер пішуць там, у Піцеры?"), так і для шырокай публікі.

АРМЕНІЯ — РАСІЯ

Каля 40 гадоў Ашот — пецябуржац, а вось як мастак мае "падвойнае грамадзянства": расійскае і армянскае. Гэта становіцца зразумелым кожнаму, хто ўбачыць яго карціны.

Ашот Хачатран. "Раніца".

Нават не ўзіраючыся ў іх, не ўнікаючы ў сюжэт, адчуваецца "каранёвы" армянскі каларыт. Гады жыцця ў паўночнай сталіцы Расіі не змаглі нівеляваць і адаптаваць, асіміляваць магут-

ны ўнутраны стрыжань, само светаадчуванне яго як мастака поўдня, а не поўначы.

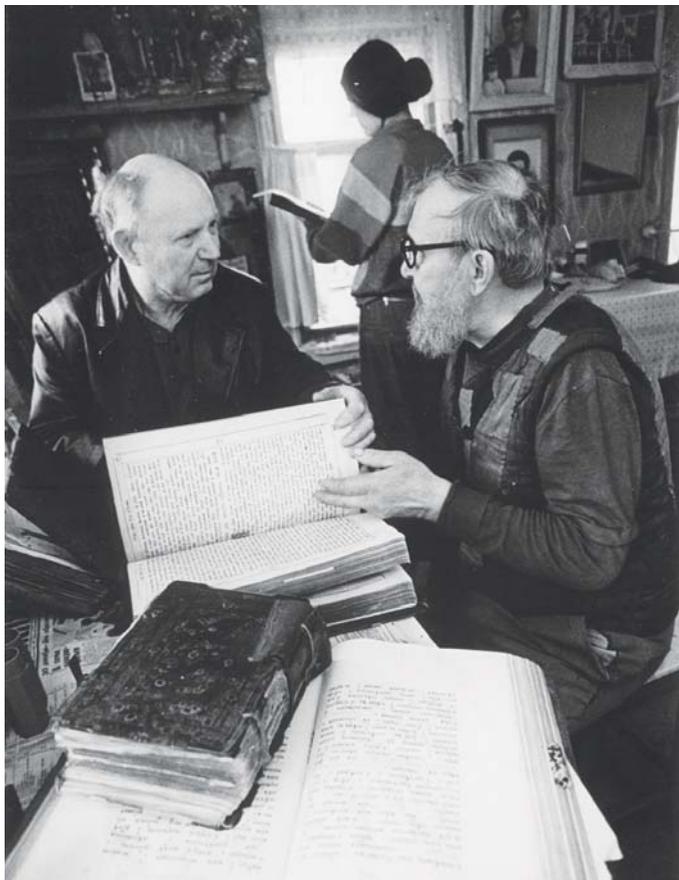
У майстэрні на Маскоўскім праспекце ў Пецябургу Ашот выгадаваў цэлую аранжарэю

(Працяг. Пачатак у № 31.)

Твор мастацтва і помнік гісторыі — адначасова месца яго знаходжання — Чарнагорыя, старажытны Пераст, Марскі музей.

Сарнелы ад часу, даўно ці ўвогуле ніколі не рэстаўраваны групавы партрэт XVIII стагоддзя: расійскі герб і тэкст кірыліцай, які праслаўляе цара Пятра I. А вакол галоўнай постаці — нейкага сталага Марка Марцінавіча — маладыя твары, каля іх — подпісы: "Барыс Іванавіч Куракін, Якаў Іванавіч Лабанаў, Пётар Галіцын, Фёдар Галіцын, Іван Даніловіч, Андрэй Іванавіч Рэпнін, Абрам Фёдаравіч — брат царыцы Маскоўскай, Уладзімір Шарамеціеў, Міхайла Рцішчаў, Міхайла Мацюшкін, Мікіта Бутурлін". Невядома, хто гэта такія і што занесла групу рускай моладзі ў маленечкі міжземнаморскі гарадок ля амаль што закрытай ад мора бухты? І пры чым тут Пётр I?

Царква ў Перасце — скарбніца. Венецыянскія майстры па

Падчас экспедыцыі Веткуўскага музея народнай творчасці ў вёску Тарасяўка ў 1983 годзе (злева — Фёдар Шкляраў, справа — мясцовы жыхар). / Фота з архіва музея

Што па-за мурамі?

замове мясцовых мараходаў адлілі сярэбраны алтар вагой у 160 пудоў; там жа былі сярэбраныя статуі святых, 68 вялікіх фрэсак жывапісца Трыпа Кокаля — вучня славутага Каналетта, больш за дзве тысячы сярэбраных пласцін з падзякай Усявышняму за поспехі ў справах (не ўдакладняецца, у якіх). Нешта не верылася, што багацце тое зароблена сумленным гандлем.

І нездарма! Высветлілася, што мараходы з Пераста былі марскімі рабаўнікамі, піратамі. "Пашчыпаўшы" купецкія судны, яны хаваліся ў сваёй бухце, працягнуўшы праз яе вузкі ўваход моцны ланцуг! Слава пра іх "подзвігі" кацілася па свеце і дайшла да Расіі. Цар Пётр скіраваў частку маладых у Амстэрдам — вучыцца будаваць караблі, а другую частку — у Пераст, да старога пірата Марка Марцінавіча: каб вучыліся ваяваць на тых караблях, засвойвалі ўменні абардажу. Вывучыліся і тыя, і гэтыя — чым і тлумачацца слынным перамогі малатанажнага пятроўскага флота ў марскіх баталіях са скандынавамі.

...Я не меў магчымасці наведваць у замежжы дамы з "фамільнымі" зборамі твораў мастацтва. Можна ўявіць, што там знаходзіцца! Тым больш, што іншаземцы ўмеюць захоўваць спадчыну.

Ды што цікавага можна напаткаць па-за сценамі музеяў у нашай Беларусі? О, тут толькі трэба быць уважлівымі і цікаўнымі!

Там, на нашай зямлі — войны, рабаванне мастацкіх каштоўнасцей, абыякавасць да іх... Але: Дзяржаўны мастацкі музей, збор Палаца мастацтваў, Нясвіжскія залы, Магілёўскі музей імя Паўла Масленікава — шмат чаго цікавага захавалася. Да ўсяго, творы высокага мастацтва маюць асаблівасць "асядаць" у самых незвычайных месцах: часам знаходзіліся іх у божых храмах, у прыватных зборах, нават у пакінутых хатах.

Яшчэ да чарнобыльскай бяды здымаў я фільм "Тры тысячы песень" у вёсцы Барталамееўка на Веткаўшчыне. Там крэйзнаўца Фёдар Шкляраў вазіў мяне па хатах старавераў, дзе было шмат рукапісных кніг, старажытных ікон. Адночы ён заўважыў дошчачку, што накрывала цабэрак з варывам для жывёл. Атрымаўшы дазвол ад гаспадыні, Шкляраў узняў дошчачку і за ноч адчысціў на ёй невялікі куточак — і выявілася частка іконы!

У якойсьці хаце Шкляраў паказаў незвычайную выяву маці

Адна з фрэсак у Вішнеўскім касцёле, што, магчыма, належыць пэндзю Фердынанда Рушчыца.

Заканчэнне аповеду — у адным з наступных нумароў "К".

ТЭКСТ

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр

Чырвоныя вінны: лаза і зямля

экзотаў — пальмаў, гранатаў, кітайскіх руж, інжыра... Побач — бутлі з чырвоным самаробным віном з прывазнога вінаграду. Ён шануе насычаны колер гэтага напою: чырвоны вінны — колер жыццёвай сілы лазы і зямлі. Дарэчы, у 2013 годзе ў арт-холдынгу "Рахманінаў" у Санкт-Пецярбургу прайшла выстаўка Хачатрана, якая называлася акурат "Вінатэрапія".

Ён стварыў свой астравок поўдня ў суровым паўночным горадзе. Але — парадокс! — пісаць, тварыць, ён ужо не можа нідзе, акрамя Пецярбурга (нават на радзіме ў Арменіі). З Пецярбургам у Ашота сапраўдная сувязь: тут пра жыта творчае жыццё, тут ён вучыўся вольным слухачом ў Акадэміі мас-

тацтваў у выбітных савецкіх жывапісцаў Юрыя Няпрынцава і Барыса Угарава, тут упершыню выставіў свае працы, тут-сустрэў сваё каханне на ўсё жыццё, тут, працуючы ў Саюзе мастакоў, за ўласныя грошы выдае газету "Мастак Пецярбурга"... Таксама Ашот актыўна ўдзельнічае ў жыцці армянскай дыяспары Пецярбурга, служыць амбасадарам армянскай культуры ў гэтым горадзе. Ён стаў ініцыятарам перадачы ў дар твораў пецярбургскіх мастакоў Нацыянальнай галерэі Арменіі.

На выстаўцы ў Мінску прадстаўлена 30 твораў Ашота Хачатрана — кампазіцый, партрэтаў і нацюрмортаў, пейзажаў і абстрактнага жывапісу. Экс-

пазіцыя — рэтраспекцыя, якая знаёміць глядача з эвалюцыяй стылю майстра ад самых ранніх твораў "Аўтапартрэт з белай павязкай" (1979 год) і "Нацюрморт з бананамі" (1980).

"А дзе ж пейзажы Пецярбурга?" — пытаюцца наведвальнікі, якія прывыклі да абавязковасці такога матыву ў тамтэйшых мастакоў. Тым часам, пейзажы Ашота ў асноўным прысвечаны Арменіі, яе старой каменнай архітэктуры, яе гарам і зямлям. Галоўнае ў іх — гістарычная памяць, грунтоўнасць жывапісу і дэкаратыўнасць, асэнсаванне творчай спадчыны выбітных армянскіх мастакоў. Асабліваму пачуццю дэкаратывізму Хачатрана спрыяла навучанне ў Эрванскім вучылішчы дэкара-

Божай прыкладна XVII стагоддзя: у блакітных тонах, вертыкальна выцягнутая, яна прадстаўляла постаць Святой ніжэй кален, па-кіношаму — амерыканскім планам. Ён патлумачыў: "Чатыры гады важу маларухомаму дзеду ежу на свае грошы, каля яму дровы, каб толькі перадаў каштоўнасць у музей — аніяк! Кажы, як памру, табе завяшчаю". У той візіт прывёз Шкляраў незгаворліваму дзеду пакеты рысу, грэчы, цукру, бутэлькі масла. Той падзякаваў і падцвердзіў: "Як памру, ікона, Фёдар, твая".

Праз некалькі дзён скончылі здымаць, зайшлі развітацца. Шкляраў, заўсёды ветлівы, быў разгублены і нейкі зласлівы:

— Сплыла тая ікона ў Ленінград! — сказаў ён. — Пазаўчора прыйшла да дзеду студэнтка запісаць ад яго нейкія стараверскія канты і сказала, як ёй да спадабы блакітная ікона. Яе кароткая сукеначка зрабіла сваю справу: дзед аддаў ёй тую унікальную ікону!

Спаздземся, што ў Пецярбургу трапіла яна да цаніцеляў, а тут — засталася б у пакінутай хаце ў зоне адсялення. А з Ленінграда — цяпер Санкт-Пецярбурга — прыйшла і добрая вестка: там, быццам, выявілася нейкая карціна Юдэля Пэна. Рэстаўратар працвіцебскага класіка жывапісу Валерыя Кегелеў выказаў гіпотэзу, што гэта адна з работ, якія пры бамбёжцы немцамі Віцебска ў чэрвені 1941-га супрацоўнікі музея проста раздалі бліжкім і знаёмым. Застаецца чакаць і спадзявацца, што з часам "усплывуць" і астатнія.

Велічны каменны будынак касцёла XVII стагоддзя ў Імя Маці Божай Марыі на Валожыншчыне ў вёсцы Вішнева. Тут шмат цікавага: асабістая лава і радзінны герб графаў Літавор-Храптовічаў, у сярэніні — саркафаг Сымона Буднага. А на сцянах злева і справа ад увахода фрэскі, як сцвярджае легенда, пэндзляў Фердынанда Рушчыца. Грунтуецца мясцовае паданне на тым, што нарадзіўся мастак і пахаваны ў васьмі кіламетрах ад Вішнева, у радзінным маёнтку ў вёсцы Багданава.

Правая фрэска "Уважранне Хрыстом" — ці то Лазара, ці то сына ўдавы. Тэма левая: блудніца ўцірае ногі Хрыста ўласнымі валасамі. Рэстаўратар трэцяй, алтарнай фрэскі "Вяртанне блуднага сына" мастак Алесь Пушкін перакананы, што гэта — не манера Рушчыца. Але мясцовы ксёндз-пробашч Юзаф Мядзюк схільны не абвяргаць легенды: з ёй цікава жыць, і яна прыцягвае народ, турыстаў. (Дарэчы, пра новыя знаходкі ў Вішнеўскім касцёле "К" пісала ў № 29.)

Латгаліцы на свяце "Еўрапейскія прысмакі" ў Мёрах уразілі стрыманым балтыйскім стылем ва ўсім: у рэканструяваным строях, у афармленні прылаўкаў з ежай і рамеснымі вырабамі, у пляцоўцы для кулінарных майстар-класаў. У праграме было заўялена, што майстар-класы праводзіць Цэнтр рамёстваў горада Лудза, але мае суразмоўцы засведчылі, што працуюць самі на сябе, а Цэнтр толькі арганізоўвае для іх выезды на фестывалі.

Алена ЛЯШКЕВІЧ

ЛАТВІЯ

Працуюць на сябе

Загадчык Лудзенскага цэнтра рамёстваў Ліга Кондрат, яна ж адначасова кіраўніца Лудзенскага турыстычнага цэнтра і Латгальскай турыстычнай асацыяцыі, распавяла, што пасля атрымання Латвіяй незалежнасці там адбыўся свайго роду рамесны рэнесанс. Людзі зразумелі, што рамёствы могуць прыносіць прыбытак. Эканамічныя крызісы, як ні дзіўна, таксама станоўча адбіліся на развіцці латышскіх рамёстваў: людзі гублялі працу і распачыналі ўласную справу на аснове хобі.

Лудзенскі цэнтр рамёстваў быў створаны 10 гадоў таму, аналагічныя ўстановы ёсць амаль у кожным латвійскім горадзе. Першасная іх мэта — менавіта зберажэнне традыцый. "Захоўваючы рамёствы, мы захоўваем сябе, сваю ідэнтычнасць, разам з мовай, песнямі, ладам жыцця, захоўваем Латгалію", — кажа Ліга Кондрат. У Цэнтр рамёстваў могуць прыходзіць працаваць майстры, кожны ахвотны можа вучыцца на майстар-класах. Бадай, вырабы выглядаюць ужо не так, як даўней, бо сучасныя тэндэнцыі бяруць сваё ў дызайне, але тэхналогія захавалася традыцыйная!

Мне задаліся беларускія поспілікі, сатканыя з фабрычных нітак, а часам з распушчаных і перапрадзеных... парашутаў, яркія колеры, якія былі атрыманы з дапамогай анілінавых фарбавальнікаў. Але ўзоры і тэкакія тэхнікі засталіся традыцыйнымі. І кроснам, на якіх ткалі гэтыя поспілікі пасля Другой сусветнай вайны, магло быць больш за сто гадоў.

Некаторыя цэнтры рамёстваў у Латвіі фінансуюць органы мясцовага самакіравання, а лудзенская ўстанова жыве з замоў на выраб традыцыйных касцюмаў ад XII да XX стагоддзя. Дарэчы, Ліга Кондрат апраўна ў строй XII стагоддзя ўласнага вырабу. Бачна нязброеным вокам, што ўзровень рэканструкцыі вельмі высокі. Працуюць у Цэнтры яшчэ ганчары, кавалі. На "Еўрапейскіх прысмаках" можна было пабачыць знакамітую чорнаглянцаваную латгальскую кераміку.

Цэнтр рамёстваў яднае 80 майстроў Лудзенскага краю, штодня ў яго памяшканні працуюць каля 10 чалавек. Яны шмат ездзяць па фестывалях, у Лудзе далучаюцца да агульналатышскіх акцый: у красавіку ва ўсіх установах культуры краіны праходзіць тыдзень майстар-класаў "Знайдзі свайго майстра". Напярэдадні мерапрыемства робіцца агульнай афіша, якая публікуецца ў тыражных газетах. Ахвотныя могуць загадзя распланаваць свой час і з'ездзіць у іншы рэгіён, каб засвоіць мясцовае рамяство, павучыць песні ці танцы.

Цягам пяці гадоў у Лудзенскім краі працаваў "Шлях залатых рук": была складзена карта, па якой кожны зацікаўлены мог знайсці "свайго" майстра. І некаторыя аматары распачыналі пасля гэтага ўласную справу, таксама становіліся майстрамі. Мяркую, гэта — найлепшы вынік навучання.

Зараз у модзе "латгальскасць" — мова, культура. Латгальская мова — не адзіная рэгіянальная ў Латвіі: ёсць свая мова ў Курземі і Земгалі. Сваёй дзейнасцю Цэнтр рамёстваў спрыяе захаванню латгальскай ідэнтычнасці: праводзіць экскурсіі па-латгальску — нават для жыхароў Рыгі. Можа, і не ўсё яны разумеюць гэту гаворку, але імкнуцца зразумець. Такім чынам захоўваецца латгальскі культурны асяродак, багацце нацыі ў яе рэгіянальнай шматстайнасці.

К

Надзея УСАВА,
загадчык навукова-асветніцкага аддзела Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, мастацтвазнаўца

Калі Адам Глобус прынёс у рэдакцыю для пераводу ў "лічбу" раней не друкаваныя работы Міколы Селешчука, якія ілюструюць гэтыя нататкі, яго згадкі пра мастака гучалі з рэфрэнам "Коленька... Коленька... Коленька..." Таму і вырашылі назваць гэтую публікацыю акурат гэтак: "Коленька".

Мода

Мікола Селяшчук быў мастаком модным. Бадай што ён першы ў Беларусі, хто змог атаясамліваць з сабой гэта вызначэнне — модны мастак. Да Селешчука спрабавалі быць моднымі Барыс Забораў і Георгій Скрыпнічэнка, але ў іх працах і ў іх саміх было зашмат сур'ёзнасці, каб зрабіцца моднымі. Зазвычай, мастакі жадаюць стаць вялікімі ці знакамітымі, багатымі ці любімымі. Быць модным у тагачасных мастакоўскіх асяродках лічылася кепскім густам. Селяшчук змяніў сітуацыю, сваім прыкладам ён даў тутэйшым мастакам, што працаваць з манекеншчыцамі і хадзіць на паказы новых калекцый адзення — добра. Ён апраўнаўся згодна з часопісамі моды. Ён пісаў карціны на модныя тэмы — бары, матылькі, жанчыны-матылькі. Ён сам быў моднікам і вакол яго круціліся модніцы. Яны і зрабілі яму вядомасць. Яны і зацвердзілі ягонае пакліканне і званне — модны мастак.

Выдатніцтва

Мікола Селяшчук быў выдатнікам. Яго грэлі добрыя адзнакі і ўхваленні. Усё, за што браўся Мікола, ён стараўся зрабіць добра і на "пяцёрку". Таму яму давалі шмат замоў, таму замоў у Селяшчука было значна болей, чым ён мог зрабіць на выдатна. Мікола многа халтуріў. Рабіў эстампы з кабінетамі, дзе працаваў Ленін. Аздабляў малюнкамі кнігі малалатэнавітых паэтаў. Ілюстравалі пасрэдныя раманы. Такім правалам, мяркую, былі ў яго ілюстрацыі да рамана эсэ Алега Лойкі пра Янку Купалу. Ці перажываў Селяшчук за свае халтуры і правалы? Так. Перажываў, але свае перажыванне ён хаваў за добразычлівым смехам. У Міколы Селешчука была прыязная ўсмішка і прыемны мяккі смех. Калі я з кімсьці загаворваю пра Міколу, шмат хто згадвае ягоны смех і ягоную паспяховаць, ягонае выдатніцтва і жаданне спадабца.

ТЭКСТ

Адам ГЛОБУС,
пісьменнік

Вінілавая кружэлкі

Ёсць мастакі, пра чые карціны раскажваюцца гісторыі. Мастак яшчэ толькі працуе над палатном, а чуткі пра твор ужо ходзяць па нашай сталіцы. У Мінску шмат гісторый раскажвалася пра палотны з канцэнтрацыйнымі лагерамі Міхаіла Савіцкага. З цікавасцю ўсе слухалі і пра карціны з аголенымі жанчынамі, якіх маляваў з натуры Аляксандар Кішчанка. Сярод гэтых гісторый з'явілася і новае імя — Мікола Селяшчук, які пісаў палатно з раскіданымі па падлозе вінілавымі кружэлкамі. Сюжэт карціны быў даволі нечаканы. І выкананне таксама здзіўляла першых гледачоў... "Селя ўсё выпісаў маленечкім пэндзлікам. Усё зрабіў так, як на фотаздымку. Раней у нас так ніхто не рабіў..." — раскажваў мне пра карціну Міколы графік Анатоль Александровіч.

Мікола Селяшчук. "Краевид з возерамі". Пачатак 1980-х.

Коленька

Словы пра графіка Міколу Селешчука

Мікола Селяшчук, манекеншчыца Наталія Юзіна, фотамастак Алена Адамчык (Бялёва) і мастак Валерый Славук на фоне партрэта Алены Адамчык.

Ён нават паабяцаў звадзіць мяне ў майстэрню да Селешчука. Ягоная тагачасная майстэрня была ў Палацы воднага спорту, што стаіць каля Батанічнага сада. Да той майстэрні я з Анатолем так і не дайшоў, карціну з раскіданым на падлозе вінілам ніколі ня бачыў, але я добра яе ўяўляю. Маё ўяўленне так выразна намалывала

гэтае палатно, што яно і зараз з'яўляецца маім самым любімым творам Міколы Селешчука.

Трускалкі

Свае майстэрні мастакі абсталёўваюць ці ў розных паўтэхнічных памяшканнях, ці пад дахамі на гарышчах, ці ў сутарэннях і па

цокальных паверхах. Адзін час я працаваў з Селешчуком у адным будынку. Мая майстэрня была ў прасторным трохпакаёвым паўпадвале, а ягоная на мансардзе. Майстэрня Селешчука была шыкоўная, бо мела ажно тры вялікія вокны. Праўда, кожнае з вокнаў належыла розным мастакам. Пад сярэднім працаваў Вова Савіч. Пад правым — Валодзя Тоўсцік. І толькі левае акно ліло святло на жывапісныя палотны і графічныя аркушы Міколы. Тоўсцік, Савіч і Селяшчук сябравалі. У мяне з імі былі даволі прыязныя, а калі па-простаму — добрасуседскія адносіны. Мы не толькі віталіся ў двары і заходзілі адзін да аднаго на гарбату, мы яшчэ разам святкавалі Дзень Трускалак. Маці Селешчука жыла на самым поўдні Беларусі. Там трускалкі чырванелі значна раней чым у іншых нашых мясцінах. Селяшчук прывозіў цэлыя скрыні з салодкімі ягадамі і запрашаў усіх знаёмых пачаставацца. Селешчукоўскімі трускалкамі частаваўся і я. Таму трускалкі знітаваны ў мяне з успамінамі пра Міколу. Убачу чырвоную трускалку і згадваю суседа Селю — майстра, які рабіў малюнкi да казак і шматколерныя казачныя малюнкi...

Стараннасць

Мікола маленькім гэндзлікам старанна прамалёўваў кожную дэталю на карціне. Ён вылізваў, выгладжваў, выточваў усе як ёсць драбніцы. "Нашто ты так усё

Заканчэнне нататак Адама Глобуса пра Міколу Селешчука чытайце ў адным з наступных нумароў "К".

(Працяг. Пачатак у № 32.)

Не ведаю, чаму Андрэй Ануфрыевіч так давяраў мне, майму густу, маім прынцыпам у разуменні сучасных і мінулых мастацкіх з'яў, хаця погляды нашы на так званы "сац-рэалізм" і нейкія плыні ў еўрапейскім мастацтве зусім не супадалі. Нарэшце, сваёй думкі ён мне ніколі не навязваў. І наадварот... Аднак заўсёды Бембель прасіў мяне, асабліва ў час нашай сумеснай працы ў Саюзе мастакоў, дапамагчы яму склаціць тэзісы даклада для якога-небудзь значнага пленума альбо з'езда мастакоў, адрэдактаваць нейкія яго метадычныя праграмы для кафедры скульптуры БДТМІ, якую ён, прафесар, узначальваў шмат гадоў. Асабліва мы зблізіліся ў час падрыхтоўкі майго манаграфічнага альбома пра яго жыццё. На жаль, гэты альбом выйшаў ужо пасля смерці Андрэя Ануфрыевіча ў выдавецтва "Беларусь" і пакуль застаецца, на думку спецыялістаў, найбольш фундаментальным. Хаця многія цікавыя факты з творчай біяграфіі маэстра туды з розных прычынаў не ўвайшлі.

Барыс КРЭПАК

Тады, у пачатку 1980-х, Бембель на працягу некалькіх месяцаў распавядаў мне пра сваё жыццё, пачынаючы з дзіцячых гадоў. Яго дзяцінства прайшло ў павятовым гарадку Веліжы Віцебскай губерні, які жывапісна размясціўся на беразе паўнаводнай Заходняй Дзвіны ў акружэнні лясоў, лугоў і рэк. Андрэй Ануфрыевіч вельмі шкадаваў, што ў 1924 годзе губерню "па жывому" парэзалі на часткі, у выніку чаго Невель, Себеж і яго родны Веліж апынуліся ў Расіі. Зараз горад знаходзіцца ў складзе Смаленскай вобласці ўсяго ў 15 кіламетрах ад дзяржаўнай мяжы Беларусі. На шчасце, жыхары Веліжа памятаюць свайго знакамітага зямляка і адну з вуліц назвалі імем Андрэя Бембеля...

У год нараджэння Андрэя Веліж меў больш за 12 тысяч жыхароў, тузін цэркваў і каля сотні харчовых, прамысловых крам і шыкоў. У сям'і Андрэя ніхто нават ускосна не меў дачынення да мастацтва. Але шляхі творчасці не спазнання, і немагчыма рацыянальна расшыфраваць, як і калі нараджаецца ў чалавека тая самая "божая іскра", з якой разгараецца полымія вялікага мастацтва. У кожнага, вядома, закладзены свой прыродны або касмічны дар. Не ва ўсіх ён праяўляецца адразу, імкліва, паслядоўна. Ён як зерне: адно прарастае хутка, іншае доўга ляжыць у зямлі і выходзіць на свет нясмела, нязнаёманна. Так, напрыклад, было ў Ван Гога. І ўвогуле, многім людзям на досвітку іх жыцця патрэбны нейкія спрыяльныя фактары, пэўны духоўны штуршок.

Цяжка знайсці мастака, творчы шлях якога ўяўляў бы сабой роўную ўзыходзячую лінію. Часцей за ўсё гэты шлях можна параўнаць з лясвіцай, дзе кожную прыступку трэба пераадоўваць, каб узыходжанне было няспынным. І першай прыступкай гэтай лясвіцы стала

Экспібрис Міколы Селешчука, створаны ім на аснове ўласнай карціны "Партугальскі краевид".

хрышчэнне маленькага Андрэя ў веліжскай царкве Трох Свяціцеляў. Дарэчы, праз такую прыступку прайшлі браты і сёстры будучага мастака, які нарадзіўся, уявіце сабе, адзінаццатым! Бацька гэтай вялікай сям'і, казначэйскі службовец Ануфрый Емяльянавіч, і яго жонка Стэфаніда Дзмітрыеўна ў гэтых адносінах былі сапраўднымі праваслаўнымі людзьмі.

А хрышчэнне Андрэя, прынамсі, адбылося ў адзін дзень з хрышчэннем яшчэ аднаго веліжаніна, сына святара — будучага вядомага эмігранцкага пісьменніка Серафіма Шчарбакова, які ўзяў псеўданім Юрка Віцьбіч. Бембель называў яго Георгіем. І хаця яны абодва праз некаторы час разам вучыліся ў веліжскай гімназіі, сядзелі, так бы мовіць, за адной партай, Андрэй Ануфрыевіч не любіў прыгадваць гэтага чалавека. Лічыў, што той у гады Вялікай Айчыннай вайны ў Віцебску "працаваў на фашыстаў", уцёк з імі ў Германію, а потым падаўся з сям'ёй у ЗША, дзе займаўся антыкамуністычнай дзейнасцю ў галіне журналістыкі і пісьменніцтва. Бембель распавядаў мне, што гэты самы Шчарбакоў перавёз у кастрычніку 1943 года з краяўчага музея Віцебска, які быў акупаваны немцамі, у Полацкі Спаса-Ефрасінеўскі манастыр мошчы Ефрасінні Полацкай, якія дагэтуль дэманстраваліся ў Маскве, на атэістычнай выстаўцы. Не ведаю, ці праўда гэта, ці плёткі, але Бембель настойваў, што гэта факт. Але адкуль ён пра яго ведаў, таемна прамаўчаў.

У час, калі мы размаўлялі аб тым, мастак прасіў мяне нідзе не ўзгадаць факт іх "агульнага дзяцінства". Але прайшоў час, я дастаў свае старыя запісы маіх з Бембелем дыялогаў і падумаў: чаму б не "агучыць" гэты даволі цікавы факт з жыцця маэстра з пачатку XX стагоддзя? Тады, яшчэ да рэвалюцыі, Веліж быў не проста тыповым правінцыйным гарадком: у ім нарадзіліся такія знакамтыя людзі, як Андрэй Яроменка, будучы савецкі маршал, Герой Савецкага Саюза, мастакі Уладзімір Хрусталёў, Абрам Забороў, Самуіл Даўжанскі, кінааператар Міхаіл Браў, савецкі разведчык Фёдар Парпараў. Ну і той жа Юрка Віцьбіч, імя якога сёння можна знайсці і ў постсавецкіх энцыклапедыях.

Андрэю споўнілася 12 гадоў, калі над краінай зашумелі жорсткія вятры рэвалюцыі. Веліж уяўляў сабой маленькі вірлівы кацёл, у якім рушыліся традыцыі, узніклі новыя адносіны паміж людзьмі, яшчэ ўчора немагчымае становілася рэальным, недаступнае — даступным. Людзі радыкальна змяняліся — змяняўся і мой герой.

Менавіта тут, у Веліжы, Андрэйка ўпершыню сустраўся ў гімназіі з Міхаілам Георгіевічам Эндэ, які ў 1918-м пераехаў сюды з галоднага і халоднага Петраграда. Цяжка зараз сказаць, якім ветрам трыццацігадовага мастака занесла ў гэтую беларускую глыбінку. Спачатку ён настаўнічаў у школе II ступені і Мужчынскай гімназіі, якую наведваў Андрэйка. Менавіта тут Бембель пад даглядам Эндэ дакрануўся да малявання і лепкі.

Трошкі пазней на вуліцы Прыроўскай (у савецкія часы яна стала вуліцай Энгельса) Эндэ арандаваў невялічкае паўпадвальнае памяшканне, дзе нечакана для жыхароў Веліжа арганізаваў так званую народную мастацкую школу. Амаль усе мастацтвазнаўцы і гісторыкі беларускага мастацтва лічаць, што арганізатарам гэтай школы быў Міхаіл Керзін (раней я таксама так лічыў). Але насамрэч яе "нарадзіў" Міхаіл Георгіевіч Эндэ, зараз, на жаль, зусім забыты мастак і педагог, у якога вучыліся ў 1920-я гады амаль усе буду-

чыя знакамітыя беларускія жывапісцы. У 1932 годзе ён трагічна пайшоў з жыцця...

Вяртаюся ў Веліж. Юнакоў, які жадалі вучыцца ў народнай мастацкай школе, з'явілася шмат, а педагогаў — з камароў нос. І тады Эндэ праз Наркамсавет РСФСР запрасіў з Петраграда сваіх даўніх сяброў па пецябургскай Акадэміі мастацтваў — Міхаіла Керзіна, Валянціна Волкава і Марыю Лебедзеву. Тут, дакладаў ім Эндэ, ёсць не толькі харч і прытулак, але і духоўная спахыва, пажытак для розуму.

Яшчэ ў гімназіі юнак Бембель выляпіў з шэрай веліжскай гліны па нейкай рэпрадукцыі бюст чалавека, падобнага на Льва Талстога, і некалькі "партрэтаў" родных. Але ён марыў усё ж такі зрабіцца жывапісцам. Таму, калі адкрылася мастацкая школа, прыйшоў вучыцца з мэтай стаць "падобным да Рэгіна". Яго першым настаўнікам быў Валянцін Віктаравіч Волкаў. Аднак у Волкава Андрэй прабывў нядоўга. Неяк на занятках ён напісаў акварэллю нацюрморт — медны самовар. Волкаў доўга і ўважліва глядзеў на малюнак, а потым сказаў: "Самовар жа ў вас, даражэнькі, не медны атрымаўся, а гліняны. Вы яго не напісалі, а вылепілі..."

Разгублены Бембель маўчаў, не разумеючы, ухваляе настаўнік яго работу ці не. Але той добра-звычайна параіў: "Ідзіце, малады чалавек, у суседні клас, да Міха-

Андрэй Бембель (злева) і мастак Павел Гаўрыленка. 1944 г.

"Фармаліст, але малайчына!.."

Андрэй Бембель і яго лінія жыцця

іла Аркадзевіча Керзіна. Ён майстра, выдатны скульптар, любімы вучань самога акадэміка Гуга Робертавіча Залемана! Паспрабуйце ў яго памясьці глінку. Вы добра адчуваеце аб'ём, форму, прапорцыі... Можна, з вас і атрымаецца скульптар..."

І чатырнаццацігадовы Андрэй, ніколі не чуўшы, хто такі Залеман, паціскаў плячыма і накіраваўся ў клас Керзіна. Ніводнай жывой душы там не было, затое на сценах віселі дзіўныя гіпсавыя ўзоры — вочы, вусны, насы... Усё гэта былі злепкі з твораў Мікеланджэла. Цуд уразіў хлопчыка. У той жа вечар дома ён закрыўся ў пакоі і пачаў па памяці старанна ляпіць тыя самыя ўзоры. Шэрая гліна вызначалася цудоўнай якасцю: не дэфармавалася, становілася ў руках падатлівай, мяккай, адчувальнай да лёгкага дотыку пальцаў.

Скончыўшы працу над глінянымі насамі і вуснамі, юнак акуратна загарнуў іх у чыстую анучку і зранку пайшоў у школу. У кішэні ляжала заява з просьбай дазволіць наведваць урокі лепкі ў Керзіна. Выбраўшы зручны момант, калі ў класе Керзіна нікога не было, ён хуценька зняў са сцяны мікеланджэлаўскія злепкі і на іх месца павесіў свае. І ў той жа момант пачуў крокі ў калідоры. Андрэй паспеў схаватца за станком. Міхаіл Аркадзевіч, нягучна напываючы "Карманьёлу", адкрыў дзверы і збянтэжыўся ад нечаканасці. Не паверыўшы сваім вачам, пакрытаў пальцамі новыя "экспанаты", паківаў галавой і голасна вымавіў: "Баццохны! Хто ж гэты варвар? Хто гэты таленавіты машэннік, які ўчыніў кашчунства над геніяльным мастаком?" Усхваляваны Бембель бо-

кам вылез са схованкі і пачаў штосьці бльгана тлумачыць. Потым працягнуў уражана-наму маэстра заяву і вокамгненна ўцёк. На наступны дзень без усялякіх пытанняў ён быў залічаны ў клас Керзіна.

Але дзе вучыцца мастацтву далей, ён пакуль што не ведаў. У 1922 годзе, скончыўшы поўны курс школы другой ступені, уладкаваўся на працу ў якасці сакратара Веліжскага гарфінадзела. А ў вольныя часы нават кіраваў мастацкай самадзейнасцю горада. Шмат чытаў, маляваў з натуры, рыбачыў у Дзвіне, спускаў з круты-

Андрэй Бембель. "За нашу Савецкую Радзіму!".

мі хлопцамі-сябрамі чужыя фруктовыя сады, але адчуваў сябе сярод равеснікаў і нават у вялікім асяроддзі роднай сям'і адзінокім, самотным, "як той Гекльберы Фін".

Міхаіла Аркадзевіча Керзіна і іншых педагогаў у Веліжы ўжо не было — усе ў жніўні 1923 года з'ехалі ў Віцебск рэарганізоўваць на фундаменце "левага" Мастацка-практычнага інстытута новы мастацкі тэхнікум. Пастанова аб яго стварэнні была ўпершыню "агучана" 3 жніўня таго ж года ў газеце "Известия Ви-

Працяг артыкула чытайце ў адным з наступных нумароў "К".

заканчэння тэхнікума, назаўсёды пакінуў рамяство скульптара і працягнуў вучобу на факультэце жывапісу маскоўскага ВХУТЕІНа.

А Бембель наогул вырашыў кінуць мастацтва і паступіць у ваеннае вучылішча. І паехаў. Як прыгадвала Вольга Дзядок, у кулэ вагона Андрэй выпадкова сутыкнуўся з... Керзіным. Бывае ж такое! Той, даведаўшыся што да чаго, зараз жа разадраў камандзіровачнае пасведчанне свайго нядаўняга вучня і сказаў поўную пафасу прамову пра талент Андрэя, пра тое, што яго месца толькі ў мастацтве, а не ў арміі. Націка Керзіна зрабіў надзвычайнае ўражанне, і Бембель здаўся...

Ішоў жнівень 1927 года. І замест ваеннага вучылішча дваццацідвухгадовы юнак паехаў паступаць у Ленінградскі вышэйшы мастацка-тэхнічны інстытут, які праз тры гады быў перайменаваны ў Інстытут пралетарскага выяўленчага мастацтва. Да таго ж, яго бацькі пераехалі з Веліжа ў Дзіцячае Сяло, што пад Ленінградам. Так што — сям'я побач.

Андрэй Ануфрыевіч пазней любіў казаць, што менавіта "па віне" Керзіна ён не стаў генералам. Але затое лічыў, што ў мастацтве ў яго самы высокі генеральскі чын, пра што, не саромеючыся, мог сказаць і сапраўдным ваенным генералам.

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20. Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст." (У рамках экспазіцыі адкрылася выстаўка **"Вялікая Айчынная вайна ў мастацтве"**, прысвечаная 70-годдзю Вялікай Перамогі, — да 2 лістапада.)

■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."

■ Рээкспазіцыя залы беларускага мастацтва 1940 — 1980-х гадоў **"Вайна і Перамога ў творчасці мастакоў XX стагоддзя"**.

Выстаўкі:

■ Выстаўка **"Беларускі іканастас"** (творы іканаліцы і драўлянай пластыкі кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і Музея старажытнабеларускай культуры Цэнтра даследванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі) — да 27 верасня.

■ Выстаўка **"Муж, мужчына, воін"** (іканаліцы кан. XVIII — пач. XIX стст. са збору Веткаўскага музея стараабрадніцтва і беларускіх традыцый ім. Ф.Р. Шклярава) — да 27 верасня.

■ Персанальная выстаўка Ашота Хачатрана **"Вандроўка па арт-прасторы Ашота Хачатрана"** (Санкт-Пецярбург) — да 7 верасня.

■ Выстаўка **"Плынь часу"** (творы мастакоў Беларусі, юбіляраў 2015 года) у рамках праекта "Нашы калекцыі" — да 27 верасня.

Арт-кафэ:

■ Персанальная выстаўка Наталлі Марчанка **"Мой кветкавы календар"** — да 24 жніўня.

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І-Й ПАЛОВА ХІХ ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

Выстаўка:

■ **"Прарок свайго часу. Адам Міцкевіч. Ілюстрацыі і медалі"** — да 25 снежня.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Барока ў карнявой пластыцы"** — да 20 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ "Банк БелВЭБ: новае жыццё нацыянальных скарбаў".

■ "Мастацтва ў гарадской культуры. XIX — XX стст."

■ Выстаўка **"Тры аповеды пра вайну"** да 70-годдзя Вялікай Перамогі (франтавыя малюнкi Васіля Маркава з калекцыі Генадзя Кавецкага; фатаграфіі (1941 — 1945 гг.) Аляксандра Дзітлава з фондаў музея; праект "Дзяўчыны Перамогі") — да 6 верасня.

■ Сумесная выстаўка Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь і Дзяржаўнага музея гісторыі Санкт-Пецярбурга **"70-годдзю Вялікай Перамогі прысвячаецца"** — да 6 верасня.

■ Выстаўка **"Ад крыналінаў і турнюраў да мадэрна. Гісторыя моды пачатку XX стагоддзя"** — да 6 верасня.

■ Выставачны праект **"Вялікая прэзентацыя музейных рэліквій: 79 прыступак углыб гісторыі"** — да 31 снежня.

■ Арт-праект фотамастака Ірэны Гудзіеўскай і агенцтва мадэляў "Студыя Тамара" — **"Зачараванне"**.

■ Выстаўка твораў Юрыя Вінаградова **"Блакiтна-зялёная"** — да 15 лістапада.

Філіялы Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь

ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДА РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

Экспазіцыя:

■ "Мінск губернскі ў канцы XIX — на пачатку XX стст."

■ "І з'езд РСДРП у асобах".

■ "Жандарскі вышук у царскай Расіі".

■ "Гісторыя Дома-музея І з'езда РСДРП".

Выстаўкі:

■ Выстаўка работ Е.І. Канстанцінавай **"Другое жыццё кветак"** — да 10 верасня.

■ Выстаўка гісторыка моды Вольгі Палітыка **"Вальс Салле"** — да 10 верасня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Мемарыялізацыя Вялікай Айчынай вайны ў беларускім грамадстве: памяць учора і сёння"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.

Экспазіцыі:

■ "Геалогія і палеанталогія".

■ "Сезонныя змены".

■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".

■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".

■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

■ "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".

Выстаўка:

■ Фотавыстаўка Ірэны Гаражанкінай **"Баравікі. Прыгажосць іх фамільная рыса"** — да 28 жніўня.

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.

■ Выстаўка **"Свет вялікіх папугаў і пеўчых птушак"** — да 28 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свядлова, 4. Тэл.: 327 10 75.

Экспазіцыя:

■ "Беларускі кінематограф як

нацыянальная каштоўнасць".

Выстаўка:

■ **"Беларускі кінематограф 20-х — 30-х гг. XX стагоддзя ў кінаплакаце"** — да 30 жніўня.

Кінапраграмы:

■ Рэтраспектыва **"Вык-шталцона Гарбо"** — да 31 жніўня.

■ Рэтраспектыва **"Памяці Амары Шарыфа"** — да 29 жніўня.

■ Рэтраспектыва **"Беларуская мультпанарама. 40 год на экране. Частка 18"** — да 31 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст."

■ "Беларуская музычная культура XX ст."

■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."

Выстаўка:

■ Выстаўка аднаго спектакля **"Балада пра белую вішню"** — да 1 верасня.

ГАСЦЁЎНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.

Майстар-класы:

■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.

Выстаўка:

■ Выстаўка **"Прыгожыя і знакамiтыя (экалогія пачуццёвасці)"** (толькі для дарослых) — да 13 верасня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка, прысвечаная юбілею Паветрана-дыстантных войскаў Узброеных сіл СССР і сіл спецаперацый Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусі, **"85 год на абароне Айчыны"** — да 23 верасня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Марыя Дарота Радзівіл. Час культурна-га адраджэння"** — да 20 верасня.

Слуцкая брама

■ Выстаўка **"Археалагічная спадчына Нясвіжа"** — да 30 верасня.

Ратуша

■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць. Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстаўка **"Партрэты князёў Радзівілаў з калекцыі князя Канстанціна Гагенлоэ"**.

■ Выстаўка **"Баявыя нагалоўі (шлемы) зацэрагальнага ўзбраення і харугвы беларускіх зямель XI — XVII стст. (Рэканструкцыя)"** — да 30 верасня.

■ Выстаўка ўзнагарод алімпійскага чэмпіёна

Максіма Мірнага **"Мірныя трафеі"** — да 31 кастрычніка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыя:

■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.

■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам для школьнікаў маладшага ўзросту.

■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.

Акцыі:

■ **"Самы лепшы дзень"** (Дзень нараджэння ў музеі).

■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"** (па папярэдняй дамоўленасці).

■ Музейная творчая майстэрня (майстар-клас па вырабе цацак з салёнага цеста).

Выстаўка:

■ Выстаўка да 70-годдзя Вялікай Перамогі **"Дарогамі вайны"**.

■ Выстаўка да **100-годдзя** правядзення Міжнароднага кангрэса пісьменнікаў у абарону культуры.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыя:

■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.

■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"** для ўсіх катэгорый наведвальнікаў.

Выстаўкі:

■ Выстаўка твораў Альберта Цэхановіча **"Далёка"** — да 31 жніўня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, ул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

■ **"Мінск губернскі. Шляхецкі побыт"**.

■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана Герою Беларусі, народнаму мастаку Беларусі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.

Выстаўкі:

■ Выстаўка Аліка Замосціна **"Пункт гледжання"** — да 30 жніўня.

■ Выстаўка твораў мастацкай разьбы па шкарлупіне яйка **"Па слядах Фабержэ"** майстра Аляксандра Рыжэўскага — да 28 жніўня.

■ Выстаўка жывапісу чэшскай мастачкі Івы Мразковай **"Нерзальны свет"** — да 30 жніўня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.

Выстаўка:

■ Выстаўка **"Gloria Patria"**

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура"
звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас **kultura@tut.by!**

— дакументы, карты, прадметы хрысціянскага культу з прыватнай калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да 20 верасня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж".

■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8. Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыі:

■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

■ "Народныя іконы Беларусі 2-й пал. XIX ст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель, пл. Леніна, 4. Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца Экспазіцыі:

■ **"Культавыя прадметы"** ("Дамавая царква", паўночны рызаліт палаца).

■ **"Чырвоная гасцёўня"**.

■ **"Зала ўрачыстых прыёмаў"**.

■ **"Адкрытае захаванне археалагічнай калекцыі музея"**.

■ **"Старажытная гісторыя Гомельшчыны"** (археалагічная экспазіцыя).

■ **"Жылы інтэр'ер канца XIX — пачатку XX стст."**.

■ **"Свет прыроды"** (выстаўкі "Загадкавыя фантазіі мора" і "Жывёльны свет Гомельшчыны") (грот палаца).

Выстаўкі:

■ Персанальная выстаўка Зоі Луцэвіч **"Водар каханьня..."** — да 6 верасня.